

# GLAS

GLASILO DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA U VOJVODINI

# RAVNICE



Rembrandt: Isus na križu između dva razbojnika



*NEKA VAM JE SRETAN I  
BLAGOSLOVLJEN USKRS!*

## AKCIJE

**DOBROTVORNA ZAJEDNICA „AMOR VINCIT”  
SUBOTICA****POZIV ZA POMOĆ**

Dragi prijatelji,

u ovo preduskršnje vrijeme obraćamo Vam se opet molbom da svojim darom pomognete ljudima u nevolji.

Dobrotvorna zajednica „AMOR VINCIT” sakuplja pomoć u namirnicama i novcu što će dijelom podijeliti u Subotici, a većim dijelom poslati na Kosovo u sela Janjevo i Letnica, gdje ljudi doslovce gladuju.

**NAJHITNIJE SU NAM POTREBNE NAMIRNICE:**

**BRAŠNO, ULJE, ŠEĆER I KUKURUZ.**

Za sve informacije oko prikupljanja, dostave i prijema Vašeg dara, možete se obratiti na adresu: Subotica, Ivana Milutinovića 31 ili na telefon 024/551-348, što je ujedno i faks.

**ZAHVALJUJEMO SE UNAPRIJED NA VAŠOJ POTPORI OVOJ AKCIJI**

**SVIM DONATORIMA, ČLANOVIMA, KAO I SVIM LJUDIMA**

**DOBRE VOLJE ŽELIMO SRETNE USKRŠNJE BLAGDANE**

**Dobrotvorna zajednica „AMOR VINCIT” Subotica**

**GLAS RAVNICE** - Glasilo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini-urednik: Lidija Molzer, Uredivački savjet: Lazar Merković, Milivoj Prčić, Marko Kljajić, Ivo Kujundžić, Izdaje: DSHV, 24000 Subotica, I. Milutinovića 31, tel&fax: 551-348, žiro-račun: 46600-603-4-3338 SPP Subotica, HRID Subotica. List je registriran kod Ministarstva za informacije Republike Srbije pod brojem 2087. Izlazi mjesečno. Tisak: studio „Bravo”, Braće Majera 43/a, 24000 Subotica

Godišnja preplata za inozemstvo iznosi 180,00 dinara, a za tuzemstvo 72,00 dinara.

## VIJESTI

Uvođenje hrvatskog satelitskog digitalnog paketa

## PRETPLATA ZA DIJASPORU 1000 KUNA GODIŠNJE

Tri programa HTV-a te program TV Mreže mogu se u digitalnoj tehnici gledati slobodno do 15. travnja od kada će trebati koristiti pretplatne kartice za „otključavanje” tih programa kodiranih Viaccess sustavom

Satelitski program Hrvatske Radiotelevizije analogno će emitirati preko satelita Eutel-sat II-F-3 na poziciji 16 stupnjeva istok samo još do 28. veljače. Od tada HRT može gledati jedino na Hot Birdu 3, odnosno poziciji 13 stupnjeva istok. Odašiljanje se međutim vrši u digitalnoj tehnici pa ga mogu primati samo oni što kod kuće imaju digitalne satelitske prijemnike. Čelnici HRT-a nedavno su odlučili koristiti sustav kodiranja Viaccess, jer će se program početi kodirati 15. travnja.

Do tada se tri hrvatska i dva slovenska nacionalna TV kanala, te program TV Mreže mogu gledati slobodno na transponderu broj 80, odnosno frekvenciji 12,303 vertikalno satelita Hot Bird. Za prijem hrvatskih programa potrebno je imati antenu veličine 60 do 90 cm, univerzalni digitalni LNC te digitalni satelitski prijemnik ili Set Top Box. Budući da su se čelnici HRT-a odlučili za sustav kodiranja Viaccess, prijemnik mora biti kompatibilan njemu.

Cijena najma kartice za pretplatnike iz Hrvatske je 150 kuna jednokratno i

plaćanje obične TV pretplate. Za gledatelje iz inozemstva cijena najma kartice je 1000 kuna godišnje. Sklapanje ugovora o najmu kartica počet će 1. travnja u uredu pretplate HRT-a. Prelazak HRT kanala na Vruću pticu u svakom je slučaju korak naprijed. Taj je satelit uz Astru najgledaniji u Europi za razliku od Eufelsata II-F 3 gdje se uz HRT moglo jedino pratiti egzotične kanale kao što su Egipat, Maroko, Alžir...

No, odabir Viaccess sustava kodiranja možda i nije najbolji potez. Nekodirani digitalni signal, naime, mogu bez teškoće hvatati svi digitalni prijemnici, ali kad počne kodiranje utakmica ili filmova, pomažu samo oni s ugrađenim Viaccess modulom. Druga je opcija da STB Box ima PCMCIA ulaz za priključak modula s Viaccess dekoderom. Problem je u tome što su se na tržištu Njemačke i Austrije, gdje ima najviše Hrvata, na površinu probili samo digitalni D-box prijemnici za DF 1, odnosno Premiere. Svi ostali su rijetka pojava, a prema informacijama predstavnika lanca elektroprodavaonica Funkberater u Austriji, prijemnika

s Viaccess modulom uopće nema na tržištu. Situacija će se možda promijeniti, a iz HRT-a savjetuju uzimanje sljedećih prijemnika: X-Com CDTV 300, X-COM CDTV350, Acer, Philips, Sagem ISD 2210, Thomson. Oni imaju u sebi tražene module dok se u modele Nokia D VB 9600S te Galaxis 500 CI moraju dodatno ugraditi Viaccess moduli pomoću PCMCIA priključka. Koliko će pretplatnika imati HTV, teško je kazati. Kolač od tri državna programa primamljiv je za Hrvate izvan domovine, ali je satelitska digitalna oprema zasad vrlo skupa. Antena i odgovarajući LNC zapadaju samo 700 do 1000 kuna, ali zato Set Top box zapada oko 3600 kuna. Kada se tome doda račun za montažu, jer je riječ o posebnoj elektronici, te pretplata, dolazi se lako do cijene od gotovo 7200 kuna za prvu godinu. Kasnije se plaća samo pretplata 1000 kuna. Hoće li dijaspora u velikom broju uzeti pretplatu i dati toliki novac za televiziju iz domovine, tek ćemo vidjeti.

„Slobodna Dalmacija”

## VIJESTI

**Subotica, 18. 03. 1998.**

Danas je u Subotici Općinski odbor Socijalističke partije Srbije odobrio prijedlog za izgradnju stambenih objekata radi trajnog smještaja i zbrinjavanja izbjeglih Srba iz Republike Hrvatske smještenih na teritoriju općine Subotica u privremenom smještaju. Zaključeno je da je stanje oko neadekvatnog smještaja neodrživo i nehumano te stoga valja poboljšati uvjete života izbjeglica. Ujedno je zaključeno kako će i općina Subotica morati osigurati novčanu potporu za dio ovog projekta, obzirom da je obveza svih pomoći nevoljnike.

Pomenuti stambeni objekti gradili bi se u mjestima kraj Subotice: Mišićevu, Bajmoku i Đurđinu, kaže se u zaključku SPS-a.

Znakovito je da baš u ovim naseljima žive većinom Hrvati i Mađari, što će, dakako, dovesti do narušavanja ranijeg etničkog sastava stanovništva ovih mjesta.

\* \* \* \* \*

**Beograd,**  
**20.03. - 22.03. 1998.**

Hrvatski veleposlanik u Beogradu dr. Zvonimir Marković posjetio je sa svojim najbližim suradnicima kosovske Hrvate u Letnici i Janjevu.

Tijekom svoga boravka veleposlanik Marković je sa ovim Hrvatima razgovarao o pomoći, jer ih se većina njih

osjeća prepuštena sama sebi, a mnogi razmišljaju o tome, ostati ili ne na tom području.

Veleposlanik Republike Hrvatske u Beogradu dr. Zvonimir Marković je materijalno stanje i gospodarstveni položaj kosovskih Hrvata ocijenio kritičnim.

Inače, na Kosovu danas živi nešto manje od tisuću i tri stotine Hrvata, od kojih sedam stotina i trideset u Janjevu, a u selima u i oko Letnice 550. Pripadnici hrvatske nacionalne manjine na Kosovu žive u velikoj bijedi i neimaštini.

\* \* \* \* \*

**Budimpešta,**  
**23.03.-26.03. 1998.**

U Republici Mađarskoj se od 23. - 26. ožujka održava manifestacija „Hrvatski dani - pogled u budućnost” koju organizira Veleposlanstvo republike Hrvatske u Budimpešti. Ova će promidžbena priredba biti najveća manifestacija koju je Republika Hrvatska do sada organizirala u susjednoj Mađarskoj. Financijsku i svu drugu pomoć u organiziranju ovih promidžbenih dana, pružit će Veleposlanstvo RH u Mađarskoj i Ministarstvo kulture Republike Hrvatske te Gospodarske komore Hrvatske i Mađarske, udruga hrvatskih gospodarstvenika u Mađarskoj, gradska poglavarstva Zagreba, Dubrovnika i Rijeke.

Ova manifestacija će biti dobra prilika za uspostavom

još bolje i svestranije suradnje ove dvije srednje-europske zemlje, koje su međusobno povezane kulturno, geopolitički, pa čak i povijesno. Između Hrvatske i Mađarske nema otvorenih pitanja, ali ima mnogo prostora za još potpuniju suradnju, što je ujedno i cilj ove manifestacije.

Izaslanstva Hrvatske i Mađarske će u Budimpešti razgovarati o vanjskotrgovinskoj suradnji te o gospodarstvenoj suradnji uopće, pri čemu će biti obuhvaćen i turizam. U svakom slučaju, u okviru susreta biti će razgovora oko zajedničkog nastojanja uključivanja Hrvatske i Mađarske u euro-atlanstske integracije.

U okviru priredbe „Hrvatski dani - pogled u budućnost” održat će se bogat kulturni program unutar kojega će, između ostalog, mađarskoj javnosti biti predstavljena knjiga dr. Franje Tuđmana „Povijesna sudba naroda” koja je prevedena i na mađarski jezik.

**SRETAN USKRS**

**SVIM ČITATELJIMA**

**I SURADNICIMA**

**ŽELI REDAKCIJA**

**„GLASA RAVNICE”**

**SRETNE USKRŠNJE BLAGDANE  
SVIM ČLANOVIMA I SIMPATIZERIMA  
ŽELI  
DEMOKRATSKI SAVEZ HRVATA U  
VOJVODINI !**

.....  
**ŽELIMO SVIMA SRETAN USKRS I OBILJE BLAGOSLOVA  
I RADOSTI OD NAŠEG USKRSLOG SPASITELJA  
„BUNJEVAČKA MATICA”**  
 .....

Beograd, 24. 03. 1998.

Na republičkoj Skupštini održanoj danas, narodni poslanici su sa 169 glasova usvojili novu republičku Vladu - Vladu narodnog jedinstva.

Novu Vladu čini 35 članova - pet potpredsjednika, 23 ministra, 7 ministara bez portfelja. Sa predsjednikom Mirkom Marjanovićem, republička Vlada ukupno broji 36 članova.

Kako je obrazloženo, pri sastavu nove Vlade rukovodilo se voljom naroda Srbije iskazanom na zadnjim republičkim izborima 1997. godine te su shodno tim rezultatima mandati podijeljeni. Od 35 mjesta u Vladi, 16 je pripalo SPS-u, 15 Srpskoj radikalnoj stranci, 4 Jugoslavenskoj ljevici, a 1 mandat je dobila izvanstranačka osoba.

---

**NOVOSTI IZ STRANAČKOG ŽIVOTA**

**„PAŠIĆEVCI” U JULJ-u!?**

Prema vijestima iz dnevnog tiska, Siniša Vučinić, predsjednik Radikalne stranke „Nikola Pašić” najavio je kolektivno učlanjenje svoje stranke u Jugoslavensku ljevicu. Cio postupak je, kako se doznaje, već u tijeku, te se može očekivati skori ulazak oko, kako se navodi, jedanaest tisuća „Pašićevaca” pod skut ljevičara. Prepreka za ovu političku simbiozu nema, božicom da su obje stranke slijede ljevičarski kurs, tvrdi Vučinić.

Znakovito je pak, da je vojvoda Vučinić poznat iz ranijih ratnih godina, istina, ne po ljevičarskim idejama, već po svojim glasovitim pohodima po ratištu. Ne zna se kako bi ovu metamorfozu prihvatio njihov povijesni uzor i idejni vožd Nikola Pašić, niti koliko je sa njom suglasan naprasno svrgnuti njezin predsjednik Jovo Glamočanin, ali je sigurno da Radikalna stranka spašava što se još spasti može, obzirom na sve glasnije zahtjeve međunarodne zajednice i Haškog suda.

Osnivačka Skupština Udruženja za povrat imovine

## DENACIONALIZACIJA PRIJE SVEGA

Napokon je i u Subotici utemeljeno Udruženje za povrat imovine. Znakovito je, naime, da je baš Subotica, iako nadaleko poznati oporbeni i „slobodan” grad, među zadnjima gdje se oformljuje udruga ove vrste, a pokazalo se da je zainteresiranost velika.

Skupu su bili nazočni brojni građani te gosti - izaslanici već ranije utemeljenih ovakvih udruga iz Beograda, Novog Sada, Feketića, Sombora... U Radno predsjedništvo Osnivačke skupštine izabrani su Marko Dulić, Vince Dulić i Pal Sandor, dok je predsjednik Inicijativnog odbora bio dr. Ljudevit Vojnić Tunić.

U svom izlaganju, subotička odvjetnica Ruža Dulić govorila je o ideji osnivanja ove udruge koja nije ništa novo, obzirom da su ovakva i slična udruženja već utemeljena u raznim dijelovima Vojvodine pa i šire. Sve ove udruge će raditi na tome da se nekada oduzeta i zaplijenjena imovina vrati svojim pravim zakonskim vlasnicima. Svi koji posjeduju dokaze o oduzetoj imovini mogu da se učlane u ovu udrugu, kazala je Ruža Dulić. Udruženje za povrat imovine će raditi na stvaranju uvjeta za povrat nacionalizirane i konfiscirane imovine zakonitim vlasnicima na legalan način i to imovine oduzete od 1941. godine pa nadalje. Udruženje će svoj cilj ostvarivati i uz suradnju sa sličnim udrugama i organizacijama u zemlji i inozemstvu, a djelovanje će se provoditi na teritoriju Subotice i okolice.

Ova udruga nije političkog karaktera, naglašeno je, već je organizacija koja će pomoći da se ispravi nepravda učinjena oduzimanjem imovine te da se ista vrati pravim nasljednicima. Ovo bi se

postiglo potpunom denacionalizacijom po uzoru na onu provedenu u Češkoj, Slovačkoj, Mađarskoj, Poljskoj i nekim drugim zemljama tranzicije.

Zainteresirani građani su poduprli ideju da ovaj skup ujedno bude i osnivačka skupština novog udruženja, a što su potvrdili i potpisivanjem pristupnica.

U diskusijama nazočnih, navedeno je kako je provedena otimačina imovine u obliku konfiskacija i nacionalizacija još od 1941. godine, a potom od 1945. godine pa nadalje, jedan od najgorih vidova kršenja elementarnih ljudskih prava. Bez imovine su na ovaj način ostali brojni građani Vojvodine podrijetlom Hrvati, Nijemci (Švabi), Srbi, Mađari... Međutim, iako opljačkani i oštećeni, svi nazočni zakoniti vlasnici oduzete imovine ne žele se poistovjetiti s otimačima, niti žele revanšizam. Oni će svoje aktivnosti usmjeriti na povrat imovine zakonitim i legalnim sredstvima, čulo se na skupu, u okviru čega će se tražiti potpora raznih međunarodnih institucija. Ovo obrazloženje je naišlo na veliko odobravanje nazočnih građana.

Na skupu su se čule primjedbe zainteresiranih kako je država u bescijenje prodavala imovinu još uvijek živih vlasnika ili njihovih nasljednika, dok u isto vrijeme, u zadnjih 50 godina, ima mnogo porušenih i uništenih zaplijenjenih objekata. Međutim, ukoliko se vlasništvo nad njima može dokazati, imovina se treba nadoknaditi kako bi se pravi vlasnik obezštetio, čulo se na skupu. Isto treba važiti za još postojeću imovinu koja je u međuvremenu modernizirana raznim ulaganjima. U tim slu-

čajevima se točno može utvrditi srazmjer te udio ranijeg vlasnika u ukupnoj vrijednosti, što bi bio, predmet nadoknađivanja konfiscirane imovine.

Zbog ove cjelokupne i složene problematike, jasno je ukazano da se oštećeni vlasnici jedino udruživanjem mogu uspješno izboriti za svoja zakonita prava. Ispred Nezavisnog sindikata zemljoradnika Srbije na skupu je govorio i Đorđe Garabandić te ukazao na potrebu povezivanja i suradnju ovog udruženja sa Ligom za zaštitu ljudskih prava i povrat oduzete imovine sa sjedištem u Beogradu. Sama Liga za zaštitu ljudskih prava ima zamjerke na pristup Vlade Republike Srbije ovoj problematici, obzirom da ista nije voljna da surađuje sa Ligom po pitanju denacionalizacije i dekonfiskacije imovine. Na skupu je upućena zamjerka zbog pasivnosti i drugu Milanu Milutinoviću, koji je u vrijeme predizborne kampanje za predsjednika Republike Srbije mnogo toga obećavao svojim biračima. Obzirom na njegovu indiferentnost spram datih obećanja, očito je da će se na njihovu realizaciju još dosta čekati, bio je stav diskutantata. Neki su također predlagali da se predsjedniku republike zahvali na dosadašnjem trudu, te da više ne pomaže građanima, jer sve što je do sada uradio bilo je uvođenje prinudne naplate poreza čime je samo deplasirao Vladu, a sama država je svojim postupcima pokazala da nije „pravna”. Jer, period „okupacije” traje i danas, obzirom da država i sada bespravno koristi i uništava imovinu zakonitih vlasnika.

Kako bi se zacrtani ciljevi što djelotvornije ostvarili, neop-

## AKTUALNO

hodno je postati punopravnim članom sindikata europskih asocijacija u kojem bi sve oformljene udruge za povrat oduzete imovine imale svog predstavnika, kazao je gosp. Garabandić. Inače, Liga za zaštitu ljudskih prava je član međunarodnih integracija te bi stoga bilo vrlo važno da sve oformljene udruge za povrat imovine budu jedinstvena organizacija pogotovu jer zajedno broje više od 700 tisuća članova.

Bez pravične denacionalizacije nema privatizacije, stav je oštećenih građana. Privatizaciju su izmislili komunisti i boljševici te novopečeni bogataši da bi se još više obogatili na teret zakonitih vlasnika imovine koja je već više puta „privatizirana“, a svaki put je od toga imao korist drugi, a ne pravi vlasnik dotične imovine. Upravo zbog toga niti do danas nije izrađen zakon o denacionalizaciji, bilo je stajalište brojnih nazočnih građana.

Obzirom na sve makinacije koje se rade oko tzv. „svačije“ ili „ničije“ imovine, svijet i Europa ne priznaju privatizaciju bez prehtodno provedene denacionalizacije imovine pri čemu se jasno identificira i pravi njezin vlasnik. Također ne treba izgubiti iz vida da svojevremeno konfisciranu i nacionaliziranu imovinu država koristi više od 50 godina, te njezinim zakonitim vlasnicima pripada i nadoknada za izgubljenu dobit, što se u propisima o provođenju privatizacije namjerno prešućuje.

Ostvarenje zacrtanog cilja biti će dugotrajno, ali se od njega neće odustajati, čvrstog su stajališta bivši vlasnici prava i nekretnina. Ukoliko do denacionalizacije ne dođe uz pomoć sadašnje Vlade, uradit će to neka od narednih, od koje će se zahtijevati realizacija već gotovog programa denacionalizacije imovine zakonitih vlasnika.

Netko denacionalizaciju i dekonfiskaciju tumači nereálnom, ali ona je vrlo važna u trgovinskim i gospodarstvenim odnosima sa Europom i svijetom. O tome govori i nedavni pokušaj prodaje tvornice „Grmeč“ pri čemu je švedski kupac naknadno saznao da kupnju ne može realizirati obzirom da se u međuvremenu javio pravi zakoniti vlasnik i zaustavio cio proces. Ovo je samo jedan od brojnih primjera propalog ili odloženog posla zbog neprovedene denacionalizacije, dok postoje brojni primjeri već prodane nečije imovine čime su kupci dovedeni u zabludu o pravom vlasniku, što je kod stranog kupca nedopustiv propust.

Oštećeni vlasnici su navodili primjere današnje privatizacije, nazivajući pri tom njezine aktere nemoralnim, obzirom da u bescijenje, ispod tržišne i realne vrijednosti kupuju ili pak privatiziraju tuđu imovinu, oponašajući na taj način barbarstvo i pljačku od prije 50 godina. Zbog ovoga je neophodno organizirati se i zaštititi sebe i svoju imovinu od ovakve nasilne vlasti i pojedinaca, čulo se na skupu. Dobro je poznata praksa da kada lopov ukrade, ukradeno ne misli vratiti a u tom stilu radi i sadašnja vlast, jer nastoji zadržati postojeće stanje, tj. zadržati i koristiti tuđu imovinu ili pak uništiti jedan njezin dio kako nebi morala istu vraćati. Nameće se zaključak da ova vlast nikada neće samoinicijativno zakonitim vlasnicima vratiti oduzetu imovinu, te se denacionalizacija mora ostvariti udruživanjem te uz suradnju sa institucijama za zaštitu ljudskih prava. Pravo na vlasništvo može se ustanoviti u katastarskim knjigama od 1939. godine, mada su podaci o vlasnicima i njihovoj imovini sustavno uništavani. Treba također voditi računa da kod izvršenja denacionalizacije

ne bude ograničenja te da svi vlasnici mogu ostvariti svoje pravo na imovinu. Nužno je tražiti rehabilitiranje obitelji te vlasnika kojima je imovina oduzeta temeljem nekih svjedočenja po osnovu suradnje s okupatorom, a što je pri kraju rata i post ratnim godinama bilo vrlo „u modi“. Ovakvim montiranim političkim procesima sa tri lažna svjedoka oduzeta je imovina mnogima bez pravog razloga. Ovakvi sporovi su često završavani i likvidacijom tvorničara, veleposjednika i „gazdačkih“ obitelji. Njihova imovina se potom koristila za dodjelu stanova, gotovi objekti su se rušili a od tog materijala su se gradile škole, domovi, javne zgrade... Svu dobit od prisvojenog i otetog koristila je „oslobodilačka“ vlast. Oformljenjem fonda od dobiti ostvarene korištenjem oduzete imovine mogli bi se podmiriti zahtjevi za pravičnom nadoknadom onih vlasnika čija je imovina tijekom 50 godina uništena ili porušena, bio je jedan od vrlo korisnih prijedloga diskutiranih.

Skup je okončan zaključkom da se sa formiranim zahtjevima treba obratiti republičkom i saveznom parlamentu preko narodnih poslanika, a u cilju zakonskog reguliranja imovinskopravnih odnosa čime bi se identificirali pravi vlasnici konfiscirane i nacionalizirane imovine. Povrat ove imovine zakonitim vlasnicima mora biti bitan element za ulazak SR Jugoslavije u svjetske tokove međunarodne zajednice kao i europske integracije, stajalište je oštećenih.

**Alexander Molzer**

## INTERVIEW

Interview: mr. Bela Tonković, predsjednik DSHV

## ZAJEDNIČKI OSTVARITI NAŠE IDEJE

„Posebno ukazujem na nužnost zajedničkog zalaganja za jedinstvo hrvatskog naroda. Demokratski Savez Hrvata u Vojvodini poštuje razliku u mišljenju, ali jedinstvo treba sačuvati iznad svega.”

Četvrta redovita Skupština Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini povod je za naš razgovor sa predsjednikom jedine hrvatske stranke u SR Jugoslaviji, mr. Belom Tonković. Ova skupština će biti i izborna te se mr. Bela Tonković nalazi na kraju drugog četverogodišnjeg mandata. Obzirom na dosljedan i istrajan rad u domenu političkog organiziranja Hrvata na ovim prostorima, kao i po stečenom iskustvu u ovih sedam i pol godina upravljanja strankom, on je najkompetentnija ličnost za razgovor o proteklom periodu.

#### DJELOVANJE DSHV U NEGATIVNOM DRUŠTVENOM OZRAČJU

*\* Kako ocjenjujete aktivnosti stranke DSHV u proteklom dvogodišnjem periodu?*

- Pred nama je četvrta redovita skupština Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini koja će ujedno biti i izborna. Ističe nam svima četverogodišnji mandat - nekima drugi, nekima prvi. Prije dvije godine na trećoj redovitoj Skupštini smo podnijeli izvješće o onome što se dogodilo u vremenu između druge i treće redovite skupštine stranke. Najvažniji događaji iz tog perioda su bili vrlo negativno raspoloženje društva općenito, prema Hrvatima, zatim u Republici Hrvatskoj akcije „Bljesak” i „Oluja” u svibnju i kolovozu 1995.

godine i veliki val ljudi koji je iz tih područja došao k nama i koji je još više potencirao negativno raspoloženje prema nama. Doživjeli smo u to doba



izgon Hrvata iz Stanišića i izgon Hrvata iz mnogih Srijemskih sela. Bilo je tragičnih slučajeva. Sve je bilo vrlo dramatično. Država je reagirala tek onda kada je na moju zamolbu tj. na zamolbu DSHV-a Vlada Republike Hrvatske stopirala otpust zarobljenika. To je slika ponašanja države prema nama, ali i općenito slika ponašanja države prema nacionalnim manjinama.

Dvogodišnji mandat između treće i četvrte redovite Skupštine okarakteriziran je daljim nastojanjima DSHV oko postizanja statusa nacionalne manjine za hrvatski narod u SRJ. Atmosfera se nešto poboljšala, međutim, konkretnih rezultata, ima vrlo malo. Velike smo nade polagali u Sporazumu o normalizaciji odnosa između RH i SRJ, u ostvarenje 8. i 13. člana toga Sporazuma. Na našu

veliku žalost Jugoslavija je ispunila mali dio obveza koje je potpisivanjem tog Sporazuma na sebe preuzela. Ima nekih manjih pomaka u područjima značajnim za cijelo društvo reguliranim posebnim sporazumima između dvije države. To je, za nas najvažnije, definiranje malograničnog prometa u koje su potpala sva naselja, sela i gradovi u kojima žive u većem broju Hrvati u Vojvodini te tako praktički sa malograničnom propusnicom možemo putovati u Republiku Hrvatsku. Potpisan je i sporazum o socijalnoj zaštiti i mirovinama te sporazum o pravnoj zaštiti. U saveznoj skupštini je bilo rasprave pri ratificiranju ovih sporazuma jer bi se njihovom primjenom, citiram: „olakšao promet roba i ljudi koje odgovara Srbima sa obe strane granice”. I ovo je indicija duha tzv. građanske države. Bit problema još uvijek nije dotaknut. Pokušali smo ga dotaknuti u razgovoru sa ministrom u Vladi Republike Srbije zaduženim za ljudska prava i prava nacionalnih manjina gosp. Ivanom Sedlakom 11. kolovoza 1997. kada smo predali Memorandum za Vladu Republike Srbije o rješavanju hrvatskog pitanja. Na žalost, odgovor na taj naš Memorandum do sada nismo dobili. Jugoslavija, ako ne želi potpuno ostati izolirana u Europi, mora prihvatiti standarde međunarodnog prava.

Prije svega nutarnju demokratizaciju, slobodu u gos-



## INTERVIEW

podarstvu, potpunu i bezrezervnu zaštitu ljudskih prava i prava nacionalnih manjina. Redoslijed nabiranja ovih tema ne znači prioritet. Sve ove teme su na istoj razini. Drago nam je što je prije desetak dana Savezna vlada signalizirala Vijeću Europe da želi biti primljena u ovu asocijaciju, kao i spremnost da prihvati Europsku konvenciju o ljudskim pravima i Europsku konvenciju o zaštiti nacionalnih manjina. Ja se nadam da je to ovog puta iskreno. Radovalo bi me kada bi dosadašnje iskustvo u vezi prihvaćenih obveza i njihovih ispunjavanja ovog puta bilo demantirano.

### NACIONALNA PRAVA HRVATA JOŠ UVIJEK NERIJEŠENA

*\* Kao potpredsjednik Federalne Unije Europskih Manjina, dobro ste upoznati sa problematikom primjene prava manjina na ovim područjima. Da li se u zadnje dvije godine izmijenio položaj Hrvata i općenito nacionalnih manjina u SRJ?*

- Europa želi imati stabilan unutarnji mir u svakom pogledu, u društvenom pogledu prije svega da ne bude čarki među društvenim slojevima, među nacionalnim manjinama i među interesnim grupama. Zato su se sve članice Vijeća Europe odrekle jednog malog dijela svoga suvereniteta i prihvatile zajedničke norme koje osiguravaju taj unutarnji mir i stabilnost. Kao primjer želio bih navesti Republiku Mađarsku koja je prihvatila onakav zakon o nacionalnim manjinama, kakvog je praktički napisalo Vijeće Europe. Hrvatska isto tako, ali i Slovenija... Zemlje u tranziciji moraju u tome pred-

njačiti da bi sustigle i često bile ispred zemalja starih članica Vijeća Europe. Ljudska prava i prava nacionalnih manjina garantiraju se zatim i bilateralnim ugovorima između država. Tako postoji sporazum o zaštiti nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Republike Mađarske, zatim između Hrvatske-Italije, Mađarske-Rumunjske, Mađarske-Slovačke... U travnju 1996. godine Republika Hrvatska je predložila jedan takav bilateralan sporazum o međusobnoj zaštiti nacionalnih manjina sa SR Jugoslavijom, ali SRJ nažalost do sada na to nije reagirala. U ovim područjima Jugoslavija zauzima neslavno zadnje mjesto među zemljama u tranziciji. Vrlo često nas se uspoređuje s Bjelorusijom ili sa nekim drugim zemljama za koje naš prosječni građanin možda ni čuo nije. Vrlo je bolno vidjeti gdje smo, kao što je bolno živjeti situaciju u kojoj jesmo. Stav republičke i savezne Vlade nije se ni u čemu promijenio. Pokušaji razgovora nisu donijeli željeni rezultat. Već sam rekao da postoji jedan mali napredak, ali on ne zadovoljava nikoga i stvarno ne razumijemo zašto nas sadašnja vlast uporno nastoji zadržat izvan tokova civilizacijskog napretka moderne Europe.

Kao potpredsjednik Federalne Unije Europskih Manjina imam prilike vidjeti kako žive nacionalne manjine u drugim zemljama tranzicije pa i drugim zemljama Europe u kojima je demokracija već duga tradicija. Od zemalja u tranziciji traže se daleko veće i čvršće zaštite nacionalnih manjina. Mnoge su uvele i vrlo čvrste mehanizme za zaštitu ljudskih prava i nacionalnih manjina. Kao primjer naveo bih Sloveniju,

gdje mađarska i talijanska nacionalna manjina imaju direktan politički mandat u slovenskom parlamentu i imaju čak pravo veta u pitanjima koji se tiču njihovog opstanka i očuvanja njihovog identiteta. I u Republici Hrvatskoj nacionalne manjine imaju direktan politički mandat na svim razinama, u Republici Mađarskoj se sad upravo to uvodi. Ovih dana se u Mađarskoj održava i skupština Zemaljske samouprave Hrvata u Mađarskoj na kojoj će se odlučivati kako će se nastupati na idućim izborima na kojima će se birati direktni poslanici u državnoj skupštini. Kod nas od svega toga, na žalost, nema ništa. Još je jedno vrlo uočljivo u Europi. One nacionalne manjine koje su smogle snage politički se organizirati i putem političkog zastupstva u demokratskim institucijama zemalja u kojima žive i putem zastupstva u normalnoj državnoj administraciji zastupati svoje interese, te nacionalne manjine vrlo lijepo napreduju. Ujedno su one vrlo čvrst element unutarnje stabilnosti te zemlje. I druge strane pak, one nacionalne manjine koje pristaju na to da im je dovoljno očuvanje tradicije i život u prošlosti i nešto malo na religioznom području, te nacionalne manjine vrlo brzo nestaju asimilirajući se u većinu. Vrlo često uopće nije važan broj ili gustoća naseljenosti na teritoriji na kojoj žive, već upravo njihova volja, sposobnost i spremnost da se organiziraju. Mi Hrvati u SR Jugoslaviji po brojnosti potpadamo u onu grupu nacionalnih manjina koja imaju pravo na kulturnu autonomiju, to znači na određeni stupanj samouprave u pitanjima prosvjete, kulture, sredstava

## INTERVIEW

informiranja, znanosti pa i socijale. To ne smijemo izgubiti iz vida i ne smijemo se zadovoljiti sitnim mrvicama koje bi nam eventualno netko „širokogrudno” dao.

*\* U ljeto prošle godine, DSHV je bio na razgovoru kod Ivana Sedlaka, ministra u Vladi RS za pitanja ljudskih prava i prava nacionalnih manjina. Danas Sedlak otvoreno podržava Bunjevce kao konstitutivni narod u SRJ. Ima li ta podrška osnova i smisla?*

- Politika sadašnje vlasti u Republici Srbiji želi na ovaj ili onaj način asimilirati sve nacionalne manjine. Jedan od načina je i unošenje razdora u samu nacionalnu manjinu sredstvima i mehanizmima državne uprave, te jedne izigravati na račun drugih, odnosno jedne podupirati, a druge zapostavljati. Oni, dakako podupiru one koji su skloniji asimilaciji, a ne žele razgovarati, osim ako ih se prisili na ovaj ili onaj način, sa onima koji nisu spremni na asimilaciju. U razgovoru sa ministrom Sedlakom u kolovozu 1997. godine on nam je rekao da ne zavisi od njega da li će Hrvati dobiti svoja prava ili ne, sve to zavisi od nekoga daleko iznad njega. To i jeste jedan od problema ove države, po tome se, uostalom i vidi da u ovoj državi još nedovoljno vlada zakon. Ne smije sve zavisiti od jednog čovjeka, pa makar on bio i predsjednik države. On ima točno zakonom definirana ovlaštenja, dužnosti i prava, ali isto tako i Vlada i pojedini ministri. Ispunjavanje dužnosti jednog ministra ne smije zavisiti od volje nekog koji je „iznad” njega, već te dužnosti mora vršiti po sili

zakona, jer je on u stvari zadužen da provodi taj zakon. Neki tvrde da je diskutabilno kako se uopće zakon može primijeniti na Hrvate u SRJ, obzirom da, na žalost, mi nismo priznati niti kao nacionalna manjina. Međutim, u Ustavu postoji odredba kojom se nacionalnim manjinama jamče određena prava. Mi, na žalost, čak ni ta prava ne možemo ostvariti. Poštujući ministra Sedlaka i ostale članove republičke i savezne vlade kao osobe, ne mogu a da ne ukažem na rascjep između pravnog sustava i međunarodnih obveza koje je Jugoslavija preuzela, s jedne strane i prakse, s druge strane. Za taj rascjep su svaki od njih do određene mjere zaslužni i odgovorni.

*\* Kakvo je stajalište Republike Hrvatske u odnosu na ovu problematiku?*

- Republika Hrvatska i njezini državni organi kao i javnost su upoznati sa ovim nastojanjima republičke Vlade da unese razdor među Hrvate u Republici Srbiji. Međutim, RH je toliko zauzeta svojim problemima, da do sada nije mogla odlučno nastupiti u Beogradu da bi se time prekinulo. Istina, ona to može tek u drugom planu raditi, dok to u prvom planu moramo uraditi mi sami, jer Beograd može svaki čas reći da je to nutarnje političko pitanje. Ovdje bi cijeli Demokratski savez Hrvata u Vojvodini trebao drugačije nastupati u javnosti, stvarati prijatelje i lobi izvan naše zajednice koji bi nam pomogli da se suprotstavimo tendencijama da se unese razdor među Hrvate.

Posebno ukazujem na nužnost zajedničkog zalaganja za jedinstvo hrvatskog naroda.

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini poštuje razliku u mišljenju, ali jedinstvo treba sačuvati iznad svega.

### KOME ODGOVARA RAZDOR MEĐU HRVATIMA

*\* Neki su stajališta da se Hrvati u Subotici izdvajaju u odnosu na druge nacionalnosti. Da li je to točno i što se želi postići ovakvim tvrdnjama?*

- To je jedan od niza pokušaja da se hrvatska nacionalna zajednica kao i DSHV marginaliziraju. Vrlo često se koristi termin da se mi „izdvajamo”. Mi se ne izdvajamo. Mi smo uvijek bili integralni dio multikulture i multietničke sredine u kojoj živimo. Međutim, biti integralni dio znači unositi i svoje specifične elemente u tu sredinu - kulturne i nacionalne. Ovdje bih se ja usudio ustvrditi da se nastoji ne prihvatiti ni nas kao Hrvate, ni naše kulturne elemente, niti cijeli naš identitet u punom smislu riječi. Te tendencije su najočitije kod onih koji su od samog osnutka Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini vrlo glasno bili protiv toga da se Hrvati uopće politički organiziraju. Ista ta sredina je uništila i začetke hrvatskog proljeća 1968. do 1971. godine. Iz iste te sredine se Hrvate nastoji marginalizirati u javnom životu kao i u privredi. Pogledajte situaciju u gospodarstvu i koliko u Subotici ima direktora Hrvata, pogledajte koliko ima direktora Hrvata u školstvu, javnim informativnim kućama, glasilima. Gdje smo? Ne povlačimo se mi. Nas se nastoji izgurati iz javnosti i stjerati u mišju rupu, a mi se protiv tog borimo svim demokratskim sredstvima.

## INTERVIEW

**\* Svojevremeno se govorilo o razdoru u stranci, mada svi znamo o čemu je bila riječ. Da li se i danas istrajava na tome?**

- Pokušaj razdiranja stranke je onemogućen uklanjanjem glavnih aktera. Međutim oni pokušavaju sada s polja postići ono što iznutra nisu mogli. Pokušali su osnovati i novu stranku pa u tome nisu uspjeli, a sada pokušavaju stvoriti negativno društveno raspoloženje prema Demokratskom savezu Hrvata u Vojvodini. I oni u određenom smislu služe interesima ove vlasti da nas se spriječi u nastojanjima postizanja političkog subjektiviteta, učvršćenja narodnog jedinstva da se spriječi otvaranje prostora za manipulaciju s nama. Te tendencije ne bih dramatizirao, jer one nisu tako snažne koliko su glasne, ali ne smijemo ni zatvoriti oči pred tim činjenicama. Vrlo je slična situacija bila među nama u kraljevini za vrijeme pregovaranja prije sporazuma Cvetković - Maček, čiji je rezultat bio da su hrvatski kotarevi u Bačkoj ostali izvan banovine Hrvatske. Bilo bi za nas pogubno kada iz povijesti ne bi smo ništa naučili i kada bi smo dopustili da se unutar nas stvori opet prostor i situacija da nas se izigra.

### HRVATI SE ZALAŽU ZA SVOJE NACIONALNE INTERESE

**\* Koji su vaši dojmovi nakon sedam i pol godina kao čelnika Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini?**

- Nakon sedam i pol godina intenzivnog rada u DSHV, upoznao sam i hrvatski narod u cijeloj Republici Srbiji i u Vojvodini daleko bolje nego što sam ga prije znao. Upoznao sam

mnoge vrijedne ljude, doživio sam vrlo lijepe trenutke oduševljenja i spremnosti za rad, ali sam na žalost morao biti svjedokom i vrlo teških i tragičnih situacija u kojima su ljudi bili prognani s naših pradjedovskih ognjišta. Vrlo mi je drago što sam imao prilike upoznati i predivne ljude iz drugih naroda. Mislim da je od duha ove ravnice sačuvano još mnogo, u svakom slučaju sačuvano je dovoljno da bi se stvorilo jedno tolerantno društvo u kojem vlada sloboda, zakonitost, međusobno poštivanje i tolerancija. Stekao sam brojne prijatelje i ja se svima zahvaljujem za dobronamjernost. Mnogi osjećaju isto kao i mi, mnogi žele isto što i mi, samo izgleda da još nije sazrelo vrijeme da bi smo mogli zajednički nastupiti. Ljudi se boje da će izgubiti posao, kao što smo ga mi izgubili, ljudi se boje da će biti marginalizirani ako se previše ističu u borbi za sebe i svoju djecu. Zahvaljujem se svakom za suradnju i u teškim i u lijepim trenucima. Zbilja je velik broj ljudi među nama Hrvatima koji su spremni založiti se ne samo za svoje osobne, već i za naše zajedničke nacionalne interese. Mnogi od njih su u drugom ili trećem planu, ali to ne znači da je njihov rad manje vrijedan. U ovom trenutku mislim da je najvažnije sačuvati jedinstvo hrvatskog naroda, nedopustiti da se unese razdor među nas i ustrajati na zahtjevu za ostvarenje naših prava. Moramo stvoriti lijepu budućnost za nas i za našu djecu. To ćemo postići time što ćemo dati naš doprinos jednom tolerantnom društvu i time što ćemo biti otvoreni za suradnju sa svakim dobronamjernim čovjekom. Ja se zahvaljujem na koncu ovog

drugog mandata svakom članu i simpatizeru DSHV-a za njegov doprinos napretku naše ideje, a ako sam nekome učinio nešto nažao, ovim izražavam žaljenje.

**\* Da li ćete se ponovno kandidirati za predjednika stranke DSHV?**

- Za sada stvari tako izgledaju da hoću.

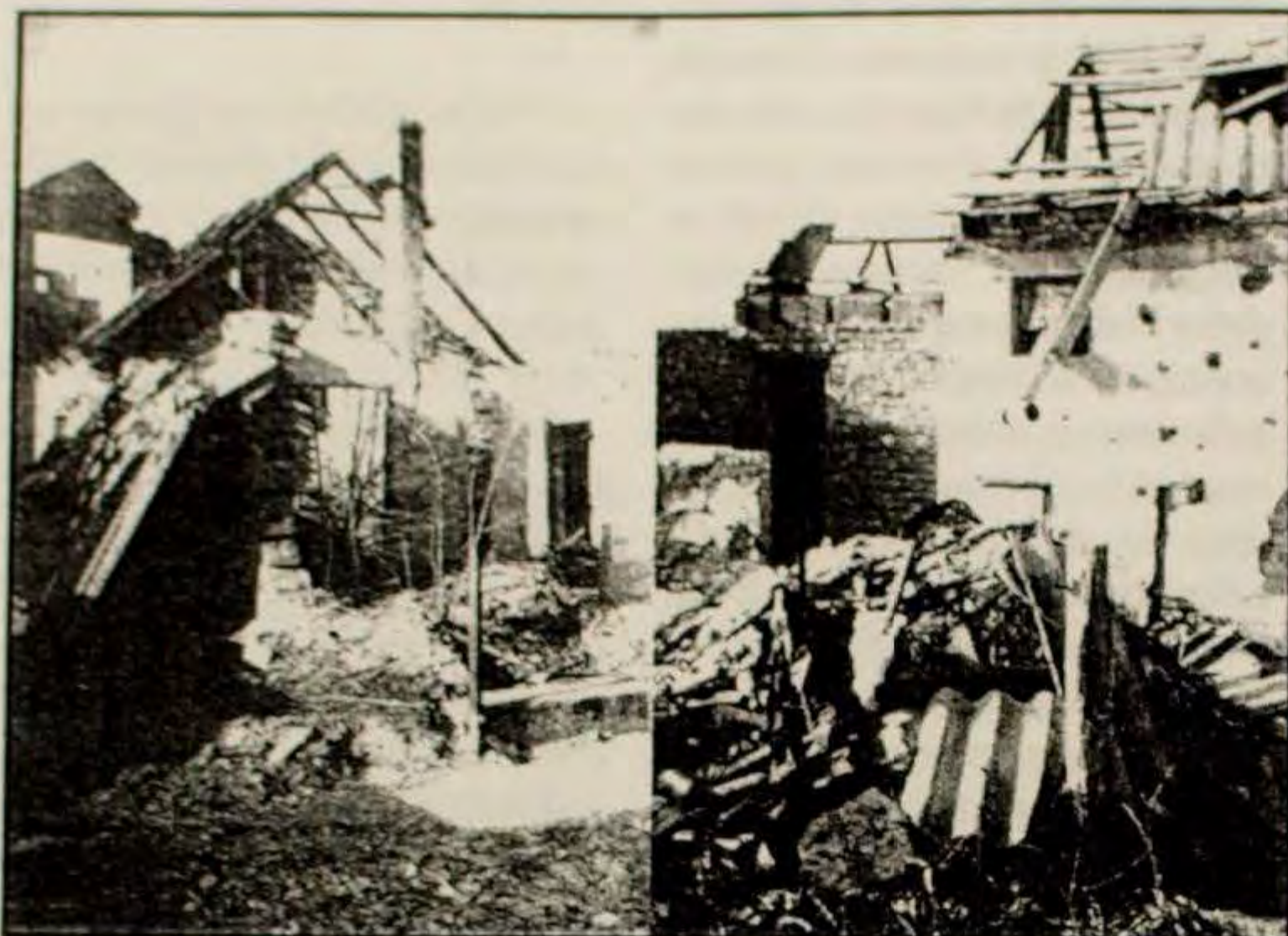
**\* Što bi ste poručili sudionicima predstojeće 4. skupštine DSHV?**

- Skupština svake organizacije, pa i DSHV je jedan završetak i jedan novi početak. Završetak prijašnjeg mandata i početak novog mandata. Završetak je određenog vremenskog segmenta. Ova naša Četvrta skupština je izuzetno važna, jer se nalazimo na koncu jednog kriznog razdoblja i na početku jednog novog razdoblja u kojem će se moći, ja se nadam, uspješnije i djelotvornije raditi. Ipak smo mi na pragu trećeg milenija i za njega se moramo pripremiti kako bi u ovom novom razdoblju postigli bolje rezultate nego u prošlom. Ti rezultati će omogućiti pristojniji, ljudskiji život nama i našoj djeci. A na samoj skupštini treba analizirati urađeno i donijeti odluke kako ćemo u budućnosti raditi. Kvaliteta donošenja tih odluka, pa i njihovo provođenje ovisi od sudjelovanja cjelokupnog članstva. Vrlo često sam ukazivao na to da trebamo raditi tako da nas se sutra naša djeca ne zastide.

Lidija Molzer

Sa lica mjesta: Laslovo

## U LASLOVO SE VRAĆA ŽIVOT



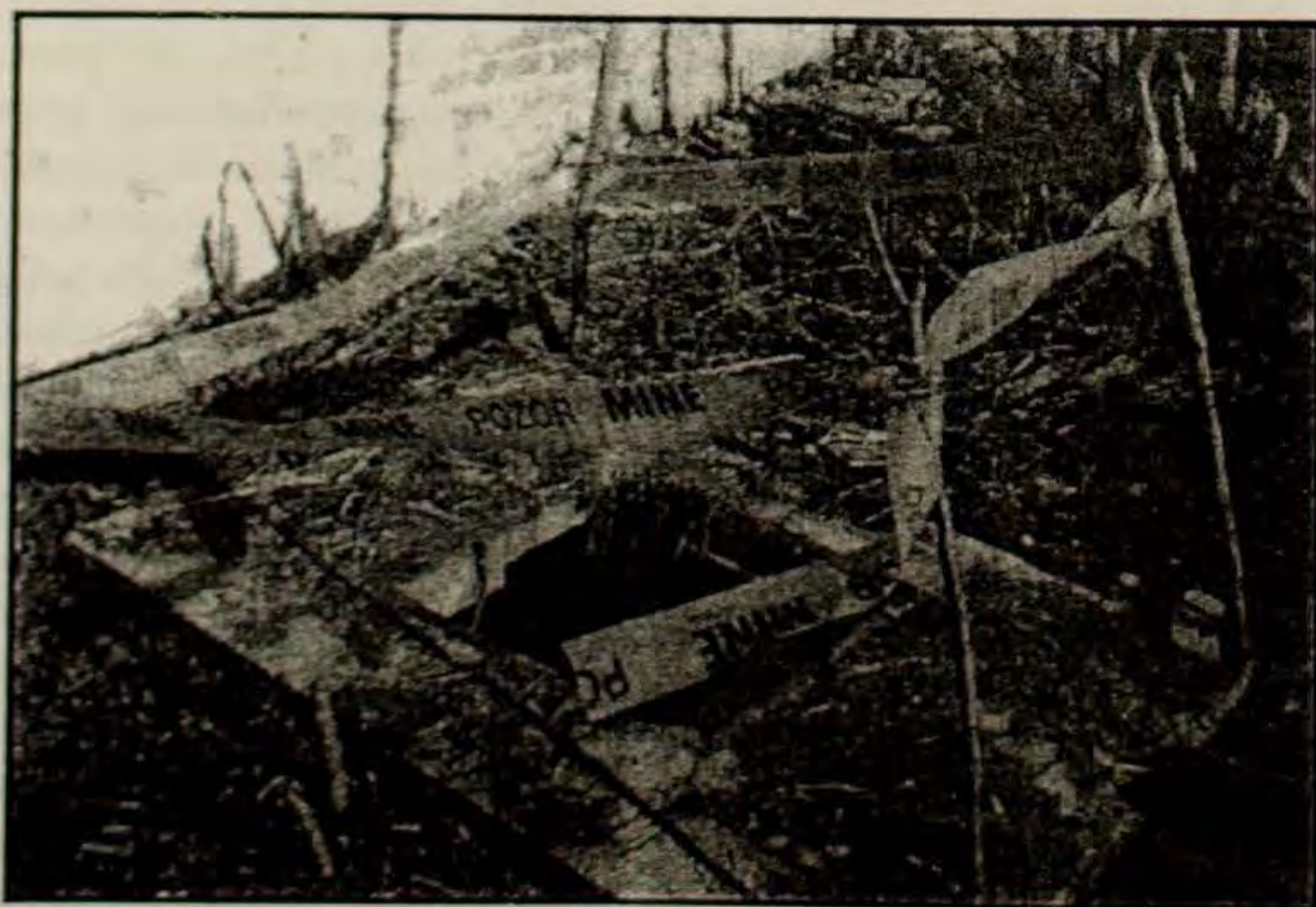
Laslovo je najrazrušenije mjesto u hrvatskom Podunavlju, kažu njegovi žitelji. Ono je uz to i legenda obrane „južnog krila” grada Osijeka, ali i naselje staro 825 godina. Kako se 1991. godine našlo na udaru Jugoslavenske „narodne” armije, srpskih

Da u Laslovu većinom žive Mađari, svjedoči natpis na ulazu u ovo naselje na hrvatskom i mađarskom jeziku: LASLOVO - SZENT-LÁSZLÓ. Samo na ulazu i izlazu iz sela može se po ostacima tračnica u betonskoj cesti zaključiti da je kroz

mjestu danas raste korov uz upozorenje: „Pozor MINE”.

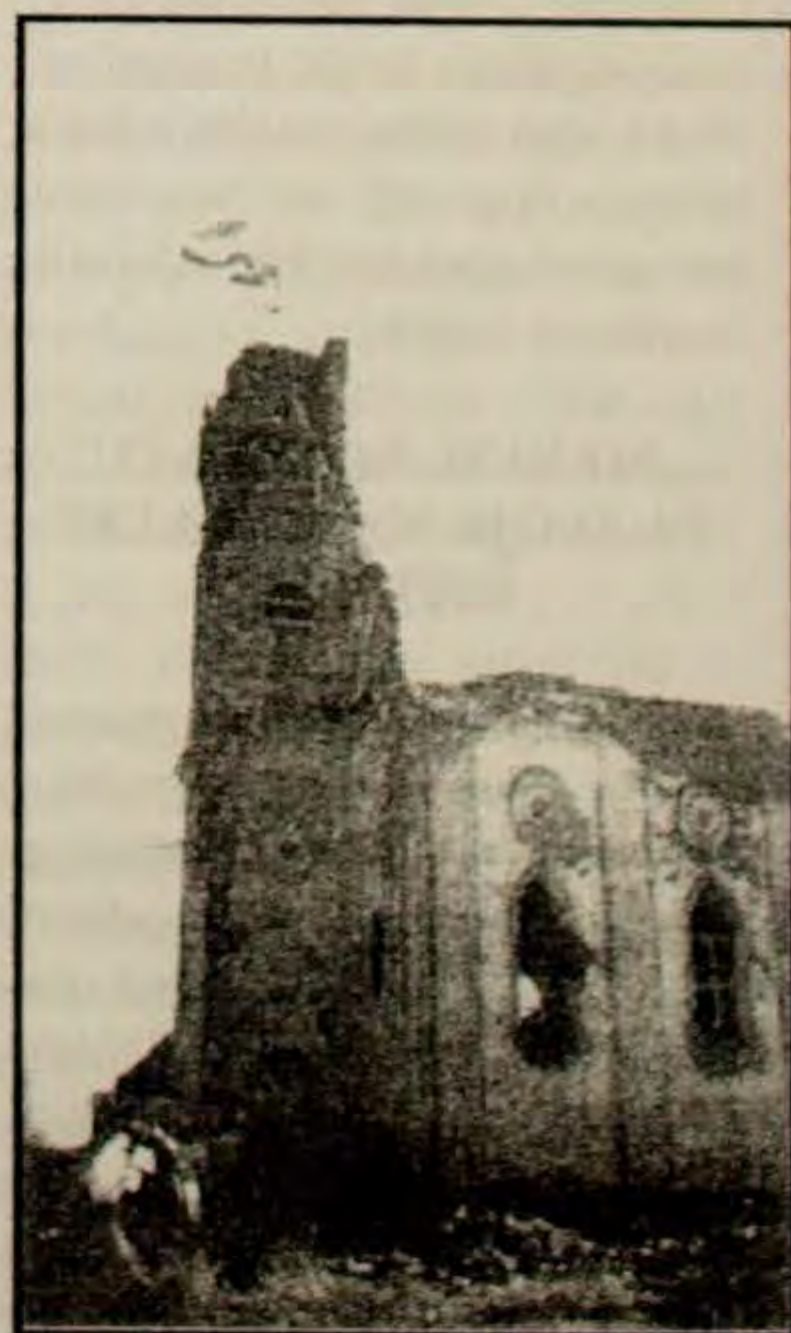
U selu se uz cestu nižu hrpe opeka, drvene građe, kuće bez krova, zapuštena dvorišta... sve ono što je nekada činilo život 80% Mađara, oko 15% Hrvata i preostali postotak Srba. Samo po koji zid svjedoči da su tu bile kuće; betonska ploha govori da je Laslovo imalo i željezničku postaju, a ruševina od betona i željeza potvrđuje da je u Laslovu do najezde barbara postojala i moderna škola.

Kao i u svim mjestima hrvatskog Podunavlja, tako je i Laslovo imalo svoj ponos - mjesnu katoličku crkvu od čvrste građe, izunutra prelijepo ukrašenu. Danas su to zidine koje svjedoče i opominju, ruševine koje po-



dobrovoljaca i rezervista svake vrste, porušeno je do temelja i žitelji ga zovu podunavskom Hirošimom.

ovo mjesto nekada prolazio vlak. Jer, odnešeno je sve - željezne tračnice, pragovi, željezni zakivci, na čijem



## REPORTAŽA



Mjesto jedne od masovnih grobnica u Laslovu

dsjećaju na svaki ispaljeni metak i granatu, a čempresi zasađeni u župnom dvorištu skrivaju jednu od nekoliko masovnih grobnica Mađara i Hrvata ubijenih u Laslovu. Kao vječna opomena, odmah uz porušenu crkvu leži toranj crkve promjera do jednog metra, srušen granatom nevjernika uz obrazloženje da su se u njemu skrivale ustaše.

Opasnost od mina vreba na sve strane: ispod kućnog praga, iz spremišta, bezazlene hrpe smeća, ili pak bivšeg ružičnjaka.

Završna faza deminiranja će otpočeti koncem ožujka mjeseca, uz pomoć pripadnika inženjerske jedinice 3. Gardijske brigade Hrvatske vojske, koji će na ovaj način dati veliki doprinos u obnovi i povratku izbjeglih mještana, doznajemo od povratnika. Bez obzira što su kuće neupotrebljive za stanovanje, osim tri srpske u kojima danas žive tri srpske obitelji, neki seljani, kao primjerice Zoltan i Mariška, danju dolaze raščišćavati ruševinu

svoje obiteljske zgrade i izvršiti sjetvu poljoprivrednih kultura. Na pitanje da li je njihova njiva deminirana, Zoltan kaže da to uopće nije važno, jer ako čovjek mora umrijeti bolje neka to bude na njegovoj zemlji. Nastaviti život u Laslovu, tj. u onome što je još od njega ostalo, velika je hrabrost, priznajemo Zoltanu i Mariški, ali oni tvrde da će Hrvatska pomoći u o b - n o v i n j i h o v e obiteljske zgrade, a ostalo je na njima i njihovoj djeci.

Laslovo se polako, ali sigurno VRAĆA kući, bio je naš zaključak. Nema više straha

od progona, noći provedenih u Osijeku očiju uprtih u pravcu rodnog mjesta, ali će tjeskoba i pitanja - ZAŠTO je nekome zasmotala moja kuća? - ZAŠTO je netko srušio NAŠU crkvu?...NAŠU školu?, još uvijek lebjeti u zraku. I to je ljudski, kao što je ljudski oprostiti!

Jedno je sigurno: Laslovo - Szentlászló i njegovi žitelji, spremni na obnovu zajedničkog života, imaju mnogo izgleda na uspjeh.

*Lidija Molzer*



Otpočela obnova doma



## GOSPODARSTVO

Bizovačke toplice: Održan 2. međunarodni sajam GRINFO '98.

## SAJAM TEHNOLOŠKE BUDUĆNOSTI



Na sajmu „GRINFO '98“ izlagali su i gospodarstvenici iz Vojvodine, SR Jugoslavije, pod zajedničkom udrugom „ECON“ koja je nedavno dogovorena pri Gospodarstvenom odjelu Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini.

Interesiranje za obostranu suradnju je bilo veliko, a dogovoreni su i neki konkretni poslovni kontakti, koji bi trebali predstavljati početak izravne gospodarstvene suradnje.

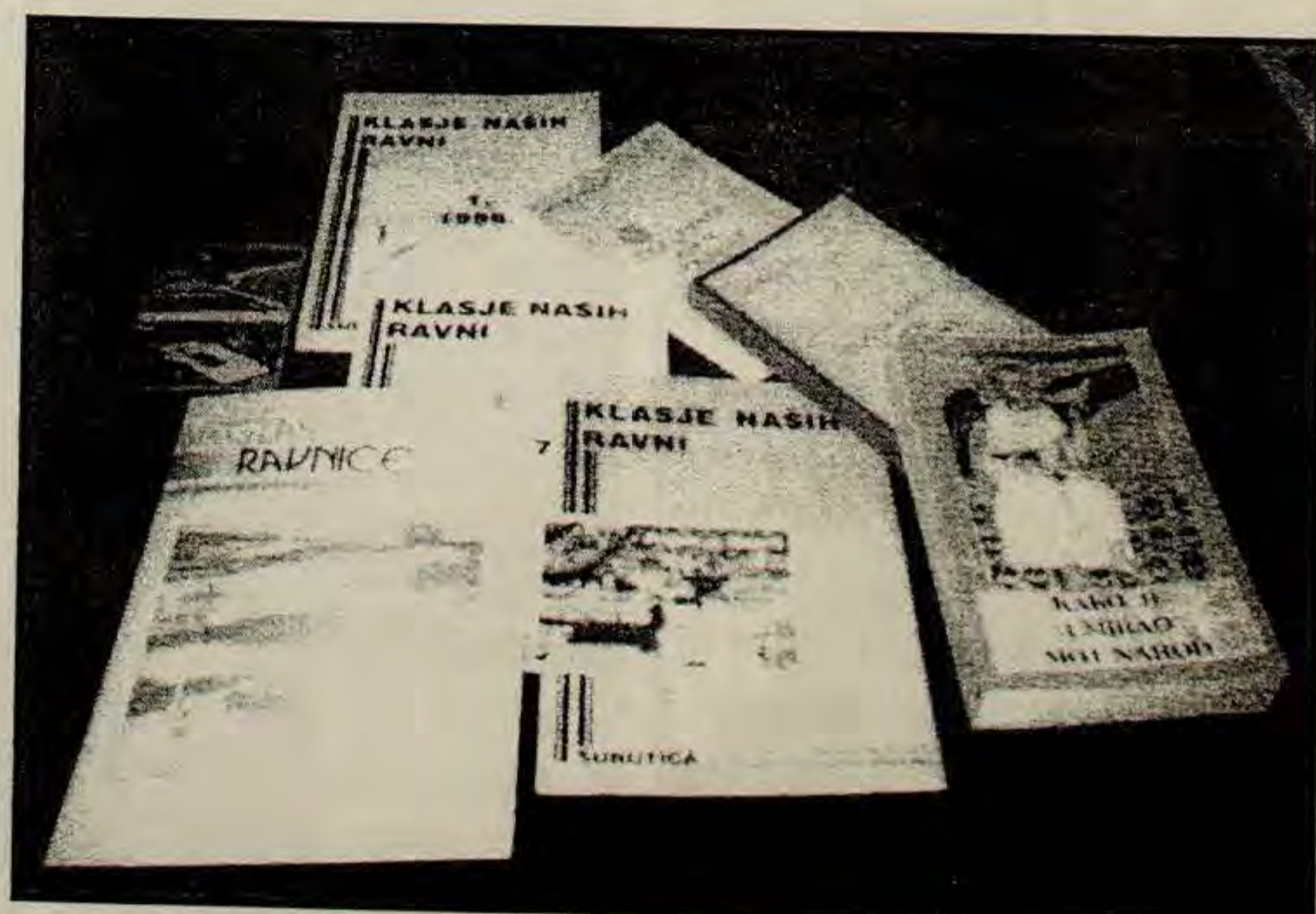
U Bizovačkim toplicama pokraj Osijeka održan je od 5. do 8. ožujka ove godine 2. međunarodni sajam grafike, informatike i audio-vizualne tehnike pod nazivom „GRINFO '98“. Sajam je bio svojevrsna promocija najnovijih dostignuća informatike i dizajna, usvajanja suvremenih poslovnih sustava komunikacija, uredske opreme, suvremenog izdavaštva i multi-medijskih veza. Sajam „GRINFO '98“ je bio uvod u gospodarstveno aktiviranje i bonovu toga dijela hrvatskog Podunavlja.

Na sajmu je sudjelovalo više od 50 izlagača iz Republike Mađarske, Republike Hrvatske te Vojvodine (SRJ). Pokrovitelj sajma bilo je Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske. Ovu gospodarstvenu manifestaciju je u ime pokrovitelja otvorio dr. Nino Novak, rukovoditelj razvoja državne informatike. Na otvaranju sajma nazočne goste i izlagače pozdravili su direktor hotelskog kompleksa „Termia“

Ivica Baković, u ime Hrvatske gospodarstvene komore - županijske komore Osijek kao suorganizatora sajma Boja Stanković, dok je u ime organizatora projekta nazočne pozdravio Josip Kelemen, glavni urednik lista „Povratnik“.



**ECON-FORUM PODUZETNIKA PRI GOSP. ODJELU  
DEMOKRATSKOG SAVEZA HRVATA VOJVODINE  
SUBOTICA / SRJ**



## POJAVE

Komunalije: naplata po svaku cijenu

## NAJEZDA INKASANATA

Ne tako davno, izglasan je „kao po loju“ ovogodišnji općinski proračun. Nešto planski uvećan u odnosu na prethodni, razdijeljen - nekom po navici - nekom po zaslugi, ali najvažnije od svega je što je usvojen većinom glasova. Doradivati će se proračun tijekom godine, tvrde nadležni, a biti će i rebalansa.

Međutim, od čega će se proračun realizirati samo je djelomice poznato. Ali, kako vrijeme odmiče, rezervni izvori se sve više naziru.

Poznato je još s kraja prošle godine da će javna komunalna poduzeća: „Vodovod...“, „Čistoća...“ te JKP za urbanizam... napaćivati svoja potraživanja „na silu“, o čemu govori i odluka subotičkog parlamenta o naplati potraživanja ovih JKP po zbirnom računu. Da su dodatni izvori sredstava uvijek „pri ruci“ govori i nedavno povećanje komunalne takse za lokalne puteve koja se plaća pri registraciji vozila. Pri svemu ovome ne smije se zaboraviti ni na strana ulaganja te prihod od koncesija. Naime, „Vodovod...“ i „Čistoća...“, kako se doznaje, već imaju strane „mentore“, a upravo je u jeku i proljetno čišćenje grada, što je već godinama solidan izvor prihoda. Tako se čini da neka JKP rade samo u proljeće, dok druga pod prijetnjom izvršenja - obutave usluge,

ubiraju novac. Ne prođe dan da vas na kućnom pragu ne zaskoči inkasant (ili nedaj Bože dimnjičar), sa zahtjevom da izmirite dug JKP, jer će vam se u protivnom obustaviti isporuka vode, iznošenje smeća i ukinuti zrak. Ukoliko nemate novca ili pak ne želite platiti za razbijene kante za smeće ili pak „izgublenu“ hrpu smeća baš pred vašim ulazom; ako ne želite platiti za cestu bez javnog osvjetljenja u svojoj ulici koja to nije (tj. cesta) već stotinama godina; ako ne želite platiti nepostojeću kanalizaciju, inkasant prijeti i upozorava: „Zažalit ćete vi...!“

On sam nema za čim žaliti, jer je njegova tvrtka (aktualno JKP) već po drugi put obnovila svoju poslovnu zgradu i krov opšila bakarnim plehom, dok u isto vrijeme svakom rukovoditelju iz džepa viri mobilni telefon. JKP za urbanizam..., pak, ima pravu utvrdu u strogom centru grada opremljenu svim znanim i neznanim elektronskim računalima, a JKP „Čistoća...“ ima „Albu“, što također nije mala stvar.

I tako, svaki, pa i ovaj nedavno usvojeni proračun općine treba prihvatiti s rezervom. Jer, isti se usvaja dizanjem ruku odbornika, a puni kao i uvijek, najvećim dijelom iz džepa građana.

Gdje su sad organi javnog reda da spriječe ometanje privatnog posjeda i obiteljskog mira nedjeljom poslije podne (kada je najezda inkasanata najžešća) te naplatu računa (uz otvorene prijetnje) bez naznačenog broja žiro računa JKP? Po svemu sudeći, komunalna poduzeća jesu JAVNA, ali je zato njihov žiro račun POSLOVNA TAJNA, da građani nebi mogli, kako inkasanti kažu, preko njih selektivno uplaćivati svoje obveze. Jedino nije tajna da je naplata isključivo putem inkasanata protuzakonita, ali ako nitko ne reagira na isto tako protuzakonitu otimačinu EPS-a po svakoj poslatoj opomeni prije isteka roka za plaćanje utrošene električne energije, zašto bi reagirali na nasilničko ponašanje inkasanata javnog komunalnog poduzeća.

I tako, dok vas iz dana u dan opsedaju inkasanti sigurni u svoju nadmoć obzirom da iza sebe imaju odluku subotičkog parlamenta, zapitajte se što u isto vrijeme radi rijeka činovnika u JKP-ima. JKP vjerojatno pravi plan viška djelatnika, jer im to zahtijevaju strani ulagači.

Samo, valja se prisjetiti da danas istih tih JKP nebi bilo, da ih sami građani nisu decenijama financirali.

## RAZGOVOR

U centru pozornosti: poljoprivreda

# SJETVA I OVE GODINE PROVEDENA NA TERET POLJODJELACA

U povodu vijesti o uspješnom okončanju proljetne sjetve te sveopćeg stanja u poljodjelstvu, razgovarali smo ovih dana sa predsjednikom subotičke podružnice Narodne seljačke stranke i odbornikom općinskog subotičkog parlamenta dr. Ljudevitom Vojnić Tunić. Kao vrsni poznavalac prilika u ovoj oblasti i dugogodišnji borac za poboljšanje uvjeta poljoprivredne proizvodnje, na upit o stanju u agraru, dr. Ljudevit Vojnić Tunić je kaže: „Niti ove godine naši zemljoradnici nisu imali dovoljno sredstava za uspješno okončanje sjetve. Proizvođačima još nije u cijelosti isplaćen suncokret predat nakon žetve prošle godine. S druge strane, od strane poreznika se vrši pritisak na poljodjelce da plate porez iz poljoprivredne djelatnosti i to uvećan za zateznu zelenašku kamatu za prvi ovogodišnji kvartal, ukoliko dug nisu izmirili do određenog roka u mjesecu veljači. Kamata je uistinu zelenaška, jer na svijetu ne postoji banka koja naplaćuje 0,2% kamate dnevno! Istina, poljodjelcima su odobrene i izvjesne povlastice koje se odnose na otpisivanje dijela dugovanja i kamata na dugove, ali se ove povlastice isključivo odnose na društveni sektor, a i tamo ima izuzetaka. Tvrtkama koje su poslovale s pozitivnim financijskim rezultatom nije odobren otpis. Nagrađeni su, prema tome, neradnici, oni koji nisu dobro poslovali, ali i one

tvrtke koje su se zaduživale i na taj način uvećavale svoja dugovanja. Znači, povlastice su dobili samo gubitaši...”

Upitali smo dr. Ljudevita Vojnić Tunić što je razlog njegovoj inicijativi za odbacivanje informacije o proljetnoj sjetvi, a koja je razmatrana na općinskoj skupštinskoj sjednici, na što je on odgovorio:

„Općinska Skupština razmatra na svojoj sjednici problematiku agrara, a da za to uopće nije ovlaštena. To je jedna ružna i prazna stvar, jer mi nismo nadležni ni za slovo „P” u riječi „poljoprivreda”. Općinska stručna služba je izradila prijedlog zaključaka o stanju u poljodjelstvu, a koji su bili predmet razmatranja na Skupštinskoj sjednici. Tekst zaključaka je već u startu bio kontradiktoran. Jer, u materijalu se pod točkom 4. zaključaka navodi: „Stanje mehanizacije na oba sektora (društveni i individualni - prim.a.) je zadovoljavajuće uz prisutan nedostatak novčanih sredstava potrebnih za nabavku rezervnih delova.” Pitam se kako može biti zadovoljavajuće stanje mehanizacije, ukoliko nema dovoljno sredstava za rezervne dijelove? Očito je da tu postoji raskorak. Stoga sam i dao prijedlog da se zaključci o proljetnoj sjetvi u cijelosti odbace, a što je i prihvaćeno od strane skupštinskih odbornika.”

Na pitanje o poreskoj politici koja se u ovom momentu

provodi prema poljodjelcima, predsjednik subotičke podružnice Narodne seljačke stranke kaže:

„U svojoj predizbornoj kampanji predsjednički kandidat Milan Milutinović, sadašnji predsjednik Republike Srbije, isticao je kako ne može biti prinudne naplate poreza dok se proizvođačima prethodno ne isplati njihov predati proizvod. Međutim, danas se poljodjelcima otvoreno prijete prinudnom naplatom poreza te ćemo se stoga, kao Narodna seljačka stranka obratiti za obrazloženje Ivanu Vojnić Tunić, zaduženim za privredni resor pri općini Subotica, a samim tim nadležnim i za pitanja iz oblasti agrara.”

Međutim, mukotrpan i težak rad naših ratara i stočara, morao bi konačno od nadležnih institucija dobiti odgovor dokle će se svi važniji poslovi u poljodjelstvu financirati na njihov teret. Isto tako imaju pravo na odgovor u obliku sveobuhvatnog rješenja i programa po kojem bi se agrar najzad mogao naći na mjestu koje mu i pripada - u društveno priznatoj i cijenjenoj privrednoj grani koja je izvor sirovina, uposlenosti, proizvodnje kvalitetne hrane, a samim tim i unosnog izvoza.

*Lidija Molzer*



## DRUGI PIŠU

„Frankfurter Allgemeine Zeitung”

## U POKOLJU ALBANACA NA KOSOVU SUDJELOVALI I ARKANOVCI

Akcije koje je srpska policija krajem prošlog tjedna izvela u selima Lukoshan i Qirez u dreničkoj regiji te u ponedjeljak u Prištini pri suzbijanju masovnih demonstracija, zasigurno nisu polučile slijedeći cilj: nisu znatno oslabile „Kosovsku oslobodilačku vojsku”. Vjerojatno je postignut baš suprotni učinak. Kosovski Albanci ubuduće će borcima KOV-a ukazivati još veće poštovanje, pa i divljenje, dok će mržnja prema Srbima, koji su stekli status opsadne i tlačiteljske sile, samo dodatno ojačati - ako je to uopće moguće. U ponedjeljak su u kosovskoalbanskim dnevnim listovima „Koha ditore” i „Bujku” objavljene fotografije ubijenih kosovskih Albanaca. Tvrdnja da su žrtve „albanski teroristi” - kao što je istaknuto u službenom srpskom tumačenju izgreda - uistinu je prava izmišljotina. Sve su žrtve nosile građanska odijela, a lice ubijene trudne Rukije Nebiju izobličeno je do neprepoznatljivosti. Četiri brata Sejdiu ubijena su u svojoj kući u Qirezu u općini Glogovac (srpski - Glogovac). Navodno je na kuće otvorena vatra iz helikoptera. Pozivajući se na izvješće jednog svjedoka, informativni centar kosovskih Albanaca u Prištini izvijestio je da je ubijeno i 11 članova albanske obitelji iz općine Skenderaj (Srbica), nestalih krajem prošlog tjedna. Njihova trupla leže navodno u kapeli na prištinskom groblju, koju je srpska policija zaključala.

Mnogi pokazatelji upućuju na zaključak da borci KOV-a, koji su svojim napadom na srpsku policijsku ophodnju kod Lukoshana izazvali srpsku osvetničku akciju, nisu među albanskim žrtvama na Kosovu. KOV napada u pravilu iz zasjede i potom se

brzo povlači u brda. Srpske vlasti izvješćuju da su u noći na utorak zabilježeni novi napadi na srpske kuće i na policijske postaje na cijelom Kosovu. Pritom je navodno ubijen jedan umirovljeni srpski policajac. Novim akcijama KOV-a pokazuje da je sposobna za daljnje djelovanje. Ipak, odnos vojnih snaga na Kosovu posve je jasan. Prema izvješćima medija, Srbi, koji čine manje od 10 posto od ukupno 2 milijuna stanovnika nekada autonomne jugoslavenske pokrajine, imaju na svojoj strani 13 tisuća policajaca. U roku od 72 sata na Kosovo može biti prebačeno još 25 tisuća policajaca i pričuvnih postrojbi. Na Kosovu je razmješteno i 6.500 vojnika Jugoslavenske vojske - većina njih u blizini granica i u četiri vojne na teritoriju te pokrajine. Iz srpskih gradova Leskovca, Niša i Užica može u slučaju potrebe na Kosovo biti prebačeno još 10 tisuća vojnika. Dodatni su čimbenik srpske poluvojne postrojbe. Kosovo je jedna od baza moći vođe neregularnih postrojbi Ražnjatovića, zvanog Arkan i njegovih „Tigrova”. Tijekom ratova u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, „Tigrovi”, koji trenutačno navodno broje 400 pripadnika, „etnički su očistili” cijele regije i optuženi su za brojne pokolje. „Tigrovi” su iskusni i okrutni borci, koji u svakom trenutku mogu biti angažirani za „posebne akcije”. Prema nekim su izvješćima i krajem prošlog tjedna u dreničkoj regiji viđeni uniformirani borci u civilnim vozilima. Ne treba posebno ni spominjati da srpska milicija, vojska i poluvojne postrojbe imaju streljiva i logističke opreme. Jugoslavenski ministar obrane Bulatović poručio je u utorak da je stanje u

pokrajini pod kontrolom te da intervencija vojske nije potrebna.

Za sada se samo spekulira o stupnju organizacije i o snazi KOV-a. KOV navodno ima čvrstu jezgru od 1.000 do 1.500 boraca. Tome valja pribrojiti civilnu zaštitu kosovskih Albanaca u pojedinim selima, koja je u labavoj vezi s KOV-om. Nakon sloma javnog reda u susjednoj Albaniji brojne poluautomatske puške vjerojatno su preko granice s Albanijom dospjele u ruke KOV-a i kosovskih Albanaca općenito. KOV djeluje u tajnosti i mora neprekidno biti na oprezu kako se u njegove redove nebi uvukli uhode. U svakom slučaju, noću se može razmjerno slobodno kretati - ponajprije u dreničkoj regiji, svojoj utvrdi. Nije puki slučaj što je osveta srpske policije pogodila upravo dva sela u toj regiji zapadno od Prištine.

Ne treba posebno naglašavati da Albanci, koji čine 90 posto pučanstva pokrajine, imaju na raspolaganju samo djelić vatrene snage i opreme dostupne Srbima, ali su brojčano daleko nadmoćniji. Sedamdeset posto pučanstva čine osobe mlađe od 30 godina; nakon faktičkog ukidanja samouprave 1989. godine stasao je frustrirani i ogorčeni naraštaj. Većina obitelji, posebno u seoskim općinama, pružit će u slučaju nevolje utočište borcima KOV-a. Neovisni politički promatrači u Beogradu iznose stajalište da na Kosovu ne može biti rata već samo pokolja: nakon pojedinačnih akcija KOV-ove gerile slijedit će drastične osvetničke mjere Srba. Događaji s kraja prošlog tjedna dali su navještaj kako bi to moglo izgledati. (...) - piše Matthias Rüb. 4. III 1998.

## Hrvatstvo Boke Kotorske

OČUVANJE HRVATSKOG IDENTITETA KROZ  
STOLJEĆA (2.)

Bokeljske pobjede protiv gusara opjevali su hrvatskim jezikom domaći pjesnici Ivan Nedić, Andrija Kačić Miošić u „Razgovoru”, slikari, kao Tripo Kokolja i dr. Svoju pjesmu „Kotorski vitezovi” Kačić ovako počinje:

*Ej, Kotore, gnizdo sokolovo,  
na visokoj grani savijeno,  
di se legu zmaji i sokoli,  
koji caru puno dodijaše!  
Svijeno je na jeli zelenoj  
tek pokriva Buku od Kotora,  
kojano je dika od Hrvata  
i viteško srce od junaka.*

Iz Boke Osmanlije su potisnute za vrijeme velikog rata krajem XVII st., a iz Grblja 1725. godine.

Upravo za vrijeme turskih ratova u Boki je živnula kulturna djelatnost. Boka će se za vrijeme humanizma i po svojoj latinskoj, i po svojoj talijanskoj, i po svojoj hrvatskoj sastavnici uklopiti u hrvatski kulturni krug i postepeno prerasti u trajnu pripadnost bokeljskih katolika - starosjedelaca i autentičnih predstavnika starine i duha.

Još je Butorac uočio kako je temeljni bokeljski sloj, pomorski, „davno shvatio, da je zemlja bez tradicije zemlja bez vrijednosti, a narod bez tradicije narod bez budućnosti”. U Boki se rano pojavljuju pisci koji pišu hrvatski: Maro Drago, Viscko i Ivan Bolica Kokoljić, Jeronim Pima, Krile i Marko Ivanović, Andrija Zma-jević, Josip Matanović, Ivan Nenadić, Antun Kojović, Nikola Modruški ili Kotoranin koji je branio glagoljicu, pisao je o ljubavi

prema domovini, pa su hrvatskom narodu osigurali kroz sve političke mijene i neprilike bokeljsku zajednicu.

U periodu između 1371. i 1392. godine ni Hrvatska, ni Ugarska a ni Bosna nisu mogle pružiti dovoljnu zaštitu Kotoru od prijetnji uglavnom iz zetskog zaleđa, a ni sam nije sebi to mogao iako je od 1391. do 1421. godine imao svoju kratkotrajnu neovisnost. Zato su Kotorani zatražili pomoć od Mlečana koji ih prihvataju pošto su osigurali svoju vlast u Dalmaciji 1420. godine. Mlečani su uspjeli osloboditi Kotor od pritiska zetskog zaleđa, ali su ga podvrgli svojoj imperijalnoj politici, usmjeravaju gospodarske i trgovačke putove u korist metropole, a služili su se i strateškim položajem Boke i njezinim flotnim potencijalom u ratovima. Iako su Mlečani slali u Kotor svoga kneza i biskupa, ipak su tolerirali i poštivali lokalne prilike te osobne povlastice i prava i dopuštali su razvoj brodarstva. Tako je Kotor sačuvao svoju autonomiju, upravljajući se prema svome statutu. U društvenom životu veliku ulogu imala je staleška pomorska bratovština - Bokeljska mornarica. Bokelji su zajedno sa drugim Hrvatima 1491. godine u Veneciji osnovali Bratovštinu sv. Đorđa i Tripuna čija je zgrada jedna od atrakcija grada. Vremenom pomorsko značenje Kotora je slabilo, a raslo značenje Perasta, Prčanja i Dobrote.

Krajem XV stoljeća Osmanlije su zauzele Herceg - Novi i

dijelove Boke ( Morinj, Risan Glogovac nad Perastom, Orahovac, Grbalj i Spič ). Do dolaska Osmanlija Boka je bila potpuno katolička, a sada se na teritorij koji su oni zauzeli počelo naseljavati pravoslavno pučanstvo, koje vremenom postaje podloga srpskom nacionalnom elementu. Još u XVII stoljeću turski putopisac Evlija Čelebija u Herceg - Novom većinu stanovništva vidi u „arnautskim, bosanskim i hrvatskim junacima”. U toku XVI i XVII stoljeća Osmanlije su više puta uzalud napadali Kotor i Perast. Peraštani su odnijeli sjajnu pobjedu nad Osmanlijama 1654. godine, čime su zadivili kršćanski svijet. I sam veliki protuturski borac Petar Zrinski brodom je iz Bakra doplovio u Perast da ga pozdravi i da mu u znak pažnje mnoge njegove misli prožete istim duhom kojim je poslije pisao otac hrvatske književnosti Marko Marulić. U predgovoru svojim talijanskim pjesmama Ludovil Paskvalić Boku naziva „skrajnjim kutom Dalmacije”. a poeziju Hanibala Lucića na hrvatskom jeziku pozdravlja kao „novu dalmatinsku liru”.

Dalmatinac je bio i Helije Tripo Bizanti, a Dominik Buća povezan je bio i s hrvatskim piscima humanistima od Dubrovnik do Trogira. Zatim Jerolim Kavanjin, a Marko Dragović posvjećuje pjesmu Bartolu Kašiću. Početak uvodne posvjete glasi:

**Složitelju**

**( Bartolu Kašiću )**

Slavno si uzvisio - pridragi  
Boro moj

Kad si navjestio - u pjesnih  
svud glas tvoj.

Mudrost tva vlastita - Božje  
Pjesni složi,

A rič pričestita - hvaljena  
uzmnoži.

Naši Dalmatini - i vas Rod  
Hrvatski

Držat će u cini - pjevanja  
glas rajski.

Značajan je i Ivan Bolica koji je održavao književne veze i sa Dubrovnikom i sa Šibenikom, a jednu pjesmu posvećuje u čast posvećenja Andrije Zmajevića za barskog nadbiskupa 1671. Tu su i Krile Ivanović i Julije Balović, a rukopis Marka Balovića sadržava najstarije bokokotorske skupinehrvatskih pasionskih tekstova. Antun Bizanti govori da su „naši Hrvati”, tj. Kotorani, pobijedili u nekom okršaju sa Turcima. Zatim, Andrija Balović preveo je crkvene pjesme na hrvatski i pisao povijest Dalmacije, kao i kroniku Annali di Pirusto.

Upravo po tim predstavnicima kulture Boke kotorske se vidi koliki je bio hrvatski osjećaj u njoj. To su posvjedočili i Petar Tolstoj i Bronevski koji su putovali po njoj. Naime, Petar Tolstoj je 1698. posjetio ruske pitomce u Perastu, pa je u svom putopisu „Putovanje u Italiju i na otok Maltu 1697-1698.” zapisao kako su bokeljske gore „naseljene Hrvatima”, u Boki nalazi hrvatsku narodnost, ime, jezik, običaje i nošnju, zatim, za Perast kaže da tu žive Hrvati, pomorski.

*Ankica i Josip Pečarić*

- Nastavit će se -

## VAŠANGE I U BAJMOKU

U velikoj sali u dvorištu župnog ureda u Bajmoku je u nedjelju 22. veljače od 15 do 18 sati, povodom vjerskog blagdana Poklada, održan maskembal za djecu. Maškare od 80 djece, uz šarenilo boja, pjesme, igre i galame, nastojale su otjerati zimu i dozvati lijepo proljetno vrijeme. Najljepši i najoriginalniji kostimi, kao i najbolji plesači, bili su nagrađeni na sveopću dječju radost. Organizatori maskembala bili su župni ured „sv. Petra i Pavla” i zajednica mladih „Djeca Duha Svetog” iz Bajmoka.

## BUNJEVAC

*Tio bi ti pismu napisati sada  
Narode moj stari što nestaješ u tami.  
Poili te viki, poilo te vrime,  
Poili te Raci, poili Madžari.*

*Nema više derma, nema ni salaša,  
Nema više drača da ti salaš čuva,  
Ne čeka te majka nasrid ambetuša,  
Ne laje ti Garo po avliji ciloj.*

*Deran tvoj sam i od tvoga roda,  
Al neznam divanit ni tamburu svirat,  
I nećeš me vidit ko didu moga  
Da ko paor idem ja sa konjom orat.*

*Davno moj je bačo došo sa salaša,  
Dok je deran bio, baš ko moje dite,  
Srušen mu je salaš i nema ga više  
Ko kad draču starom koren ocičete.*

*Moje dite i pored vas će proći  
Faljen Isus ono neće vama kasti.  
Kako li će svoju dicu odranit?  
Kako li će čovik iznjeg izrasti?*

*Narode moj stari, bojim se ja zate  
I suza iz oka sada će mi krenit.  
Tio bi ti pomoć i sviću upalit  
Samo da u život ja te mogu vratit.*

*Alen Kumer*

## Naši velikani

## ILIJA OKRUGIĆ - SRIJEMAC (7.)

Privodeći ovaj članak kraju želim istaknuti još jednu plemenitu crtu Okrugićeva karaktera. Naime, tijekom svog života Okrugić je dosta putovao. Boraveći ponekad u stranoj sredini znao je i tada govoriti o našem narodu i našoj domovini. Tako je npr. bilo u Padovi na otkriću spomenika slavnom talijanskom pjesniku Petrarki. Tom prigodom održao je značajan govor u kojem je istaknuo, da Hrvati nisu barbari, kako ih često prikazuje talijanska štampa. Tako je nastupao i u Velehradu u Češkoj, o tisućljetnoj obljetnici smrti sv. Metoda, te u Solunu i Carigradu, kamo je hodočastio. U Dubrovniku, gdje je 3. lipnja 1893. prisustvovao otkriću spomenika našem pjesniku Ivanu Gunduliću, svojom prisutnošću i govorima svedočio je za jedinstvo i ljubav svim hrvatskim pokrajinama.

Ilija Okrugić je bio snažan čovjek, visokog stasa i lijepog lica. Njegov krupan i jak glas mogao se raspoznati iz daljine. Prvi pogled na njega odavao je čovjeka staroga kova. Išao je obično u dugačkom kaputu i s velikim šeširom na glavi. U svečanim prilikama nosio je ljubičastu mantiju i opatski križ s raspelom. S debelim štapom u ruci, u pratnji svojih dvaju ružnih pasa, koračao je odvažno, preko tadašnjeg drvenog mosta, na novo-

sadsko šetalište. Ponekad se šetao i s pjesnikom Lazom Kostićem petrovaradinskim šetalištem pored Dunava, zasađenim lipama, zvanim Likoza. Najradije se družio sa svećenicima i pjesnicima, a najviše je volio razgovarati o književnosti.

Dana 30. svibnja 1897. prestalo je kucati čestito srce Ilije Okrugića. Njegovo tijelo leži kraj tekijске crkve Gospe Sniježne. Tu je on i želio osnivati svoj vječni san, kraj Marijinog svetišta u Fruškoj Gori, s pogledom na valoviti Dunav. Kako je pjesnički živio tako sada i pjesnički počiva. Čini mi se kao da njegova pjesnička duša gleda onu lijepu idiličnu prirodu i sluša sv. mise.

Ugledajmo se na oca Iliju, revnog svećenika, narodnog književnika i brata svim ljudima. Koračajmo smjelo, pronoseći i promičući njegove svijetle ideale. Ostanimo s njim na putu pravde, istine i ljubavi, da bi nam djelatnosti cvjetala. Držimo se toga puta, da nas tajne i mračne sile ne bace u ponor. Da li ćemo njegovim idealima i porukama ostati vjerni i da li ćemo ih razumjeti i slijediti, ovisi jedino o nama, o našoj volji i spremnosti, da kroz mnoge sumnjive i teške trenutke života čujemo glas vedre duše i veselog srca, glas Ilije Okrugića-Srijemca.

**Duro Rajković**

I Ištvanfi, iako piše o ovim događajima znatno kasnije, slaže se skoro u potpunosti s navedenim izvorima. Znači, činjenica da su srijemski gradovi, a među njima i Slankamen, porušeni, po svemu je očigledna. Međutim, na već navedenom mjestu iz Dnevnika i Tauerovog Anonima izričito je naglašeno da se Bali-beg, po naređenju, utvrdio u gradu (Slankamenu), da bi štitió tu oblast. Strateški bi to bilo sasvim opravdano, čak i neophodno, jer se jedino tako mogao kontrolirati prilaz Beogradu sa srijemske strane i spriječiti eventualni dolazak ugarske vojske, koja bi došla u pomoć opsjednutom gradu. Utoliko prije što su se takve vijesti stalno pronosile. Osim toga u operacijama oko Beograda, ne spominje se neposredno učešće Bali-bega. Samo mu se 9. VIII naređuje da uhvati „jezike” koje on po nekom šalje<sup>21</sup>, što navodi na zaključak da se nije nalazio pod Beogradom. Pored toga i dolazak Piri-paše u Slankamen 22. VIII sasvim jasno ukazuje na značaj koji mu je pridavan u ovim operacijama. I poslije pada Beograda Bali-beg je u Slankamenu. Pod 30. VIII u Dnevniku je zabilježeno da su ugarski „nevjernici”, koji su tražili da odu u svoju zemlju, poslani Dunavom Jahjapašinom sinu u Slankamen, da bi otuda mogli da prijeđu u krajeve prijeko. Ovaj podatak se nalazi i u Tauerovom Anonimu: „Ugri koji su htjeli da se vrate svojim sunarodnjacima ukrcani su na jedan brod i poslani Dunavom prema tvrđavi Slankamenu Bali-begu, koji je trebalo da ih štiti dok se nalaze na putu i da ih pošalje u nevjerničku zemlju”. Izgleda da je to bila

## FELJTON

## SLANKAMEN (11.)



*Opsada Beograda god. 1521.  
po drvorezu, tiskanom u Nürnbergu god. 1522.*

njegova posljednja dužnost vezana za Slankamen, jer se već 1. IX nalazio u Beogradu, gdje se sastao sa sultanom koji ga je obdario. Penaest dana kasnije dat mu je smederevski sandžak sa prihodom od 900.000 akči.

U pismu pisanom 10. IX pod Beogradom, sultan Sulejman javlja dubrovačkom Senatu (Vijeće umoljenih), da je pored Beograda osvojio i gradove Berkasovo, Mitrovicu, Kupnik, Barić, Zemun, Slankamen i Karlovce, koje je do temelja razorio i čitavu pokrajinu Srijem opustošio, sela i gradove spalio. Znači, ukoliko Slankamen i nije bio razoren prije osvajanja Beograda, to je učinjeno početkom rujna 1521. godine. Materijal od porušenih tvrđava i crkava na čitavom prostranstvu srijema sve do Karlovaca, dovučen je i upot-

rijebljen za utvrđivanje Beograda. Tako je stvoren širok pojas puste i ničije zemlje, koja ni na koji način nije mogla da posluži neprijateljskoj vojsci, ako bi pošla da napadne Beograd. Situaciju u Srijemu, nastalu poslije odlaska turske vojske, opisuje kralj Ludovik u svom pismu upućenom 1.X 1521. godine, poljskom kralju Sigismundu. „Turci su, piše kralj, utvrdili i obnovili tvrđave Beograd i Šabac i u susjedna mjesta postavili vrlo jake straže. Po glasovima koji se pronose, Bali-beg raspolaže sa najmanje 10.000 vojnika”. Kralj je poduzeo izvjesne mjere. Naimenovao je dva zapovjednika, Ištvana Batorija i Ivana Zapolju i naredio je da se održio sastanak plemstva u Iloku, na kome bi se riješila pitanja od presudne važnosti za državu. Tako, kad već nije

moglo sve, naravno, ako za to bude mogućnosti, da se zaposjednu bar Slankamen, Titel, Petrovaradin i Zemun, kako bi se za neko vrijeme mogli u njih pouzdati. Unatoč kraljevoj inicijativi, i ideji oko obnove imenovanih tvrđava u Srijemu, porušeni gradovi srijemski, među kojima su bili Slankamen i Zemun, ostali su napušteni do kraja godine, jer Mađari nisu imali sredstava da ih obnove i zaposjednu. Ali već u siječnju sljedeće godine javljaju se prve akcije i Srijem postaje poprište stalnih sukoba, manjih i većih, između turskih i ugarskih četa. U periodu sve do Mohačke bitke, turske akcije svode se uglavnom na obične pljačkaške upade, ponekad sa osvajačkim pretenzijama, dok Tomori, kome je kralj povjerio obranu južne granice, odbija ove upade i često i sam prelazi u ofenzivu. U tim borbama tokom 1522. godine, a bilo ih je nekoliko, Slankamen se ne spominje, i vjerojatno je tada bio sasvim napušten. Slijedeće godine u njemu je postavljeno pet vajda (vojvode-zapovjednici dvije do tri šajke): Zalonkemeni Bertalan, Laslo Petar, Ivan Zugriča, Blaž Fehervari i Ivan Zemplini, što znači da je pored Petrovaradina postojao šajkaški centar u Srijemu.

*„Slankamen kroz povijest”*

**Marko Kljajić**

- Nastavit će se -

## PRIKAZ

Marko Kljajić: „Kako je umirao moj narod”, „Hrid”, Subotica, 1996.

## SUDBINA PROGANJANIH

Još mnogo godina će se pisati kronike najnovijeg rata, tužne i strašne kronike ubijanja, razaranja i zatiranja tuđih tragova. Ginulo se i stradalo ne samo u ratnim područjima, već i tamo gdje rata, zvanično, nije bilo. Knjiga „Kako je umirao moj narod”, Marka Kljajića (1950), katoličkog svećenika iz Petrovaradina, značajno je svedočanstvo o zbivanjima u zemlji koja je, na riječima, uvijek bila za mir i ravnopravnost građana. Na više od 450 stranica, uz nekoliko stotina fotografija te faksimila brojnih državnih i crkvenih dokumenata i isječaka iz tiska, autor piše o dramu srijemskih Hrvata od 1991. do 1996. godine.

Pisana s novinarskom strašću i pjesničkim zanosom, satkana od niza izvještaja, reportaža i dnevnih zapisa, ova knjiga će vjerojatno biti najviše tražena izvan granica Jugoslavije - tamo gdje su se raselili vojvođanski Hrvati, kažnjeni zbog tuđih krivica. Znajući da suvi podaci mogu da budu rečitiji od najuzbudljivijih opisa, Kljajić navodi kompletne poimenične spiskove iseljenih iz svakog mjesta. Budući povijesničari i istraživači migracionih kretanja na ovim prostorima sigurno će najznačajnijim dijelom ove knjige smatrati upravo statističke podatke. Drugi će, pak, s posebnim uzbuđenjem čitati stranice koje će ih podsjećati na zavičaj u kom su jednog trenutka postali nepo-željni. Treći će se, možda čuditi da se tako nešto dešavalo u zemlji

u kojoj oni i dalje mirno žive, dok će četvrti bijesno reći da iseljavanje i nije najgore što je moglo da snađe tisuće srijemskih Hrvata. Ova knjiga izazivaće različite sudove, ali je nesporno da je njeno objavljivanje hrabar čin.

Veći dio tekstova proteklih godina objavljen je u jugoslavenskom, ili češće, hrvatskom tisku. Međutim, skupljeni u jednu cjelinu oni djeluju mnogo snažnije. Kljajić nije smireni promatrač, već sudionik drame o kojoj piše. I on je proglašavan ustašom, i njegov dom je napadan i rušen parolama mržnje, uvijek od strane nepoznatih ili, eventualno, malodobnih odnosno, neuračunljivih počinitelaca. Isto to dešavalo se u Hrtkovcima, Rumi, Sotu, Kukujevcima, Gibarcu, Vašici, Golubincima, Beški, Novom Slankamenu i drugim mjestima. Država je, po pravilu, pravila zapisnike i slijerala ramenima, doprinoseći time ubedljivosti i efikasnosti zastrašivanja, čiji krajnji cilj je bilo etničko čišćenje. U kojoj mjeri je ono bilo efikasno govori podatak da je samo do kolovoza 1996. iz srijemskih sela i gradova otišlo oko 15 tisuća Hrvata. Onda je došla „Oluja”, novi val izbjeglica iz Hrvatske i novo proterivanje građana Srbije hrvatske nacionalnosti.

Od bezbroj dokumenata objavljenih u ovoj knjizi nasumice biramo samo dva. Prvi tekst iz novosadskog „Dnevnika” od 21. veljače 1991. u kom se tvrdi da je petrovaradinskim Hrvatima „podeljeno preko 250 kalašnjikova sa

municijom”. I da nije bilo drugih pritisaka, ovakva tvrdnja, nikad dokazana ali ni javno opovrgnuta, bila bi dovoljna da nekoliko stotina obitelji potraži novu domovinu. Drugi primjer je sarkastično pismo direktora Zavoda za zaštitu spomenika iz Srijemske Mitrovice mjesnom župnom uredu, u kom se od primaoca zahtijeva da odmah skine daske kojima su spolja zakovani porazbijani prozori. Jer, tvrdio je brižni zaštitar, daske „predstavljaju ruglo na zgradi koja je proglašena za nepokretno kulturno dobro”.

Pored iscrpne kronologije ratnih zbivanja u dvadesetak srijemskih gradova i sela, pri čemu je prvenstvo dato napadima na crkvene objekte i rušenjima crkava, autor daje i kratku povijest pojedinih mjesta, napose crkvenog života u njima.

Na naslovnoj stranici nalazi se slika beogradskog umjetnika Ratomira Gligorijevića - parafraza Bijelog anđela, koji ima lik predsjednika Srbije iz ratnih godina, a među priložima treba spomenuti i Kljajićeve stihove iz zbirke „U istini trećeg dana”, objavljene 1994. godine.

Mada je pisana kao lično svjedočanstvo, što će reći bez historiografskih ambicija, knjiga Marka Kljajića, prije svega izvori koje ona navodi ili na koje ukazuje, spada u ona ostvarenja bez kojih se neće moći pisati povijest ovih prostora.

**Mibal Ramač**  
**16.02.1998.g.**  
**„Naša borba”**

Više od sporta: 75. godina auto-moto trase u Schleizu

## GODINA U ZNAKU OBLJETNICE



Ove godine cijeli Thüringen u Saveznoj republici Njemačkoj proslavlja 75. obljetnicu postojanja i održavanja auto-moto trka. Naime, ova oblast ima nadaleko glasovitu stazu u Schleizu za održavanje manifestacija sportskog motociklizma i automobilizma, a posebno je pogodna za vožnju motocikla sa bočnom prikolicom.

Thüringen svoju značajnu obljetnicu slavi cijele godine. Manifestacija počinje



burze rezervnih dijelova i opreme za automobile i motocikle.

Predviđa se održavanje susreta vlasnika automobila

američke proizvodnje, kao i old timera - automobila proizvedenih u bivšoj Istočnoj Njemačkoj, među kojima će se naći nekadašnji

„favoriti” istočne Europe: Trabanti, Lade, Škode, AWO...

U znaku 75. obljetnice i tradicije auto-moto sporta u

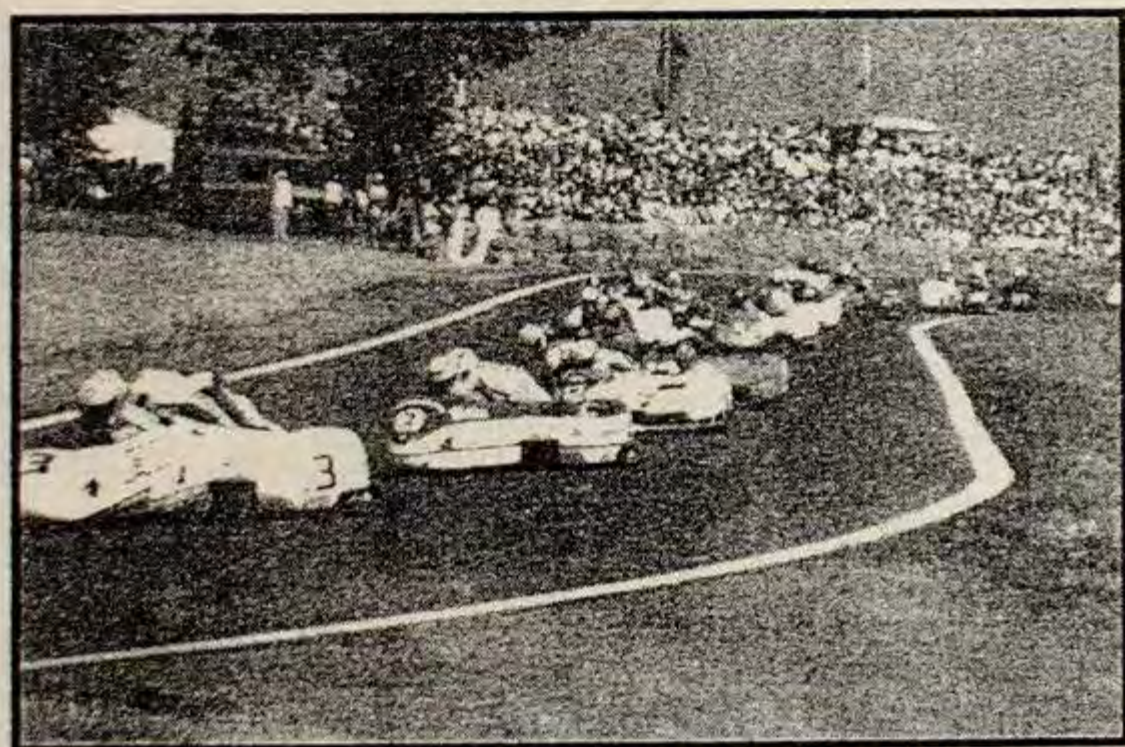
Thüringenu tj. Schleizu, objavljen je bogato ilustriran reklamni materijal i brošura sa fotografijama susreta i manifestacija u organizaciji udruženja utemeljenog 1923. go-

dine, održanih ranijih godina. Obzirom da je čitava ovogodišnja manifestacija i svojevrsna turistička atrakcija, prikazana je panorama ovog dijela Njemačke koja obiluje prirodnim bogatstvom voda, razvijenim vodenim sportovima te građevinama građanim u stilu stare njemačke arhitekture.

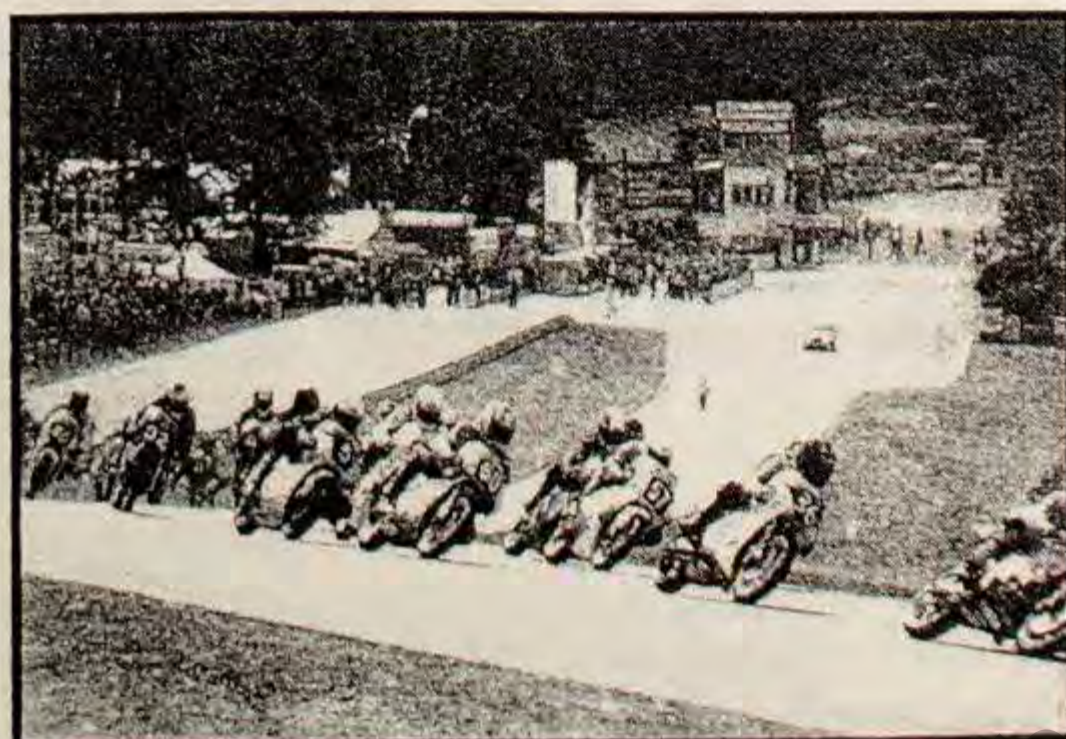
Jedan od glavnih organizatora ovogodišnjeg obilježavanja 75. obljetnice auto-moto udruženja je Gerhard Rosenmüller, veliki pobornik ovog sporta u tom dijelu Njemačke, koji svake godine osobno sudjeluje na više sličnih europskih manifestacija.

Proslava 75. obljetnice „Schleizer Dreieck” završava se na Dan ujedinjenja Njemačke 3. listopada svečanim programom i automobilskim trkama na glasovitoj trkačkoj stazi.

*Alexander Molzer*



svečanim otvaranjem početkom svibnja mjeseca, a nastavlja se vožnjom slaloma te brzinskim trkama automobila i motocikla. Već su ugovoreni i brojni susreti vozača old timera, kako motocikla tako i automobila, a posebna atrakcija za posjetitelje biti će susret teretnih „drumskih krstarica”. U programu se nalazi i vožnja automobila tipa „Formula”, izložba starih poljoprivrednih mašina koje danas predstavljaju povijest te prodajne



## BUNJEVAČKO BOCKALO

## POZLAĆENO PERJE

Kurtalo bilo i vakog ladnjikavog vrimenta s blendavim vitrinom. Otac mu jamu odkaleg duše ( tako je kadgod covo moj pokojni dida ) i još dodo - ta da mu nađem jamu, napravijo bi veliki vran i začepijo je , a i slavinu bi metijo, liti da malo oladi ajer. Ja ne samo da sam mu spomenijo oca, već i cilu familiju, pa još i pretelje. Mošte mislit, već triput mi razvalijo badnjove, a znate kako je kuružnja komisna kad se vozi u proliće, a kamal kad se pridiva i to još nekoliko puta. Sad su samo srićne Albine ovce, jel vitar svo lišće nosi u njegov ovčinjak. Keranda jedan, još mi se i podsmiva. Kaže, od kako vitar duše, ne mora ranit ovce. E, činimisker, da baš otvara vrataca. Šnajco laje ko lud. Znate to je taki ker, koji pamti sve. Samo ako mu kogod kaže da nije lip, gadno ga pogleda, jel nedaj Bože, pošije prutom jel tačkom iz ograde. Ta nije on na Albu bijo bisan i čak se milovo oko njeg i to sve do Božića. Ondak se komšo malo nacinkurijo i stavo na rep Šnajci koji je drimo prid basamagama. Od tog vrimenta, nije drugo, već ugrist, ta ne samo on, već i njegov sin Kusulika, kojeg od milja zovem Drug.

- Faljnis domaćine, - važno će Albe - a vidim da je tu već upolak nošiva, ako nije i primašijo. Ta nije čudo; tira, abukovaču, a fain cefre je ima, pa valjdar ni noćas nije spavo ko čovik, već malo drimnijo pod šupom nuz kazan.

- Amen komšo! Šta ti slaviš?  
- pitam ja ko da ne znam - jel danas kaki svetac?

- He he, iskrevelji se on, pa tropne na stoc - nije ono što ti misliš. Dobro, nisam baš ispavan, al pak. Jesil čuvo?, a znam da si čuvo, samo se praviš Mate! Ta slavim, što smo mi Bunjevci dobili zlatno pero!

- Ta nije valjdar baš zlatno?

- Dobro, pozlaćeno, i sad samo kažu da triba ko će pisati šnjim.

- Bolje da ste dobili Trojan-skog konja, bar bi imali ogriva do prolića. Pa samo se taki maflo ko ti mož radovat tom. Pa koliko puta da ti kažem, da smo svi mi Bunjevci, al i Hrvati. Probaj samo kasti Šumadincu da nije Srbijanac, jel Dalmatincu da nije Hrvat! Znaš šta bi radili? Smijali bi ti se i još bi dobro prošo ako te ne bi nalemali, al da nisi normalan, što bi Bunjevci kazali, skrenijo s puta, cigurno bi pomislili. Pa jesil ti tolik' vo, da ne vidiš kako je naš narod usitnjen, tako da nigdi skoro ništa ne znaš. Ima nas po svim partijama! Jevo, ja ću odgrist Šnajci rep, ako odek nađeš i jednu partiju, izuzem, možda četnika, da nema bar nekoliko Bunjevaca, koji ne mogu svatit da su i Hrvati, da se nisu izlegli na suncu, ko gušterova jaja! Huh, sad sam već i bisan.

- He he, bisni ti koliko oćeš, al mi ćemo imat „Bunjevačke novine"! Ta dobili smo pozlaćeno pero!

- Ma dobili ste vi pozlaćenu kašiku, pa grebite grebančinu iz espesove kastrone! Pa na koncu, ko će vam pisat u te novine. Najbolje da date oglas u varoške novine i to vako: „Faljnisus bre, dragi naši Bunjevci! Pozivaju se svi koji znadu lipo devanit i koji su učili ćirilicu u osmoljetki, što podrazumiva da znadu i pesat bar dva pesma, da se jave svojim kritikama protivu svi koji tiraju u truc našim Zlatno-darovateljima.”

- Dosta žalosno. - obalavi Albe njušketinu, a i brkovi mu se nikako oklembesili ko paprika posli prvog mraza - A ja mislijo da ti donosim radosnu vist i daš ti pisat za Bunjevački Cajtung.

- Jeto vam Lacika s „njegove čoše"! Pa ni ti ne znaš bunjevački! Oni stari pravi Bunjevci, pomrli su, a vi hibridi, ukršteni sa espeesovcima i šešeljovcima i inim ovcima. Pa šta da i dobijete take novine? Ko bi ji razumijo? Prošli bi ko ona majka, kad su je pitali za pridiku; a ona će - ta pridiku su gospodin tako lipo pridičili; ta plakala sam ko malo dite. - A o čemu? - E kad ja sinko ne znam. Pa di ti je bunjevačka gramatika, pravopis, ričnik? Do duše imamo Bunjevački, al ne ričnik, već „rečnik”!

- E vidiš, nato vopšte ni mislijo nisam.

- Nije, moj Albe, nevolja u tom što ti nisi mislijo o tom, već oni što bi tribali da vuku, a pod gredu fekuju. To ti je ko onaj doktor što je menjo točak na limuzini. Znaš on je bijo doktor u ludnici, valjdar digod u Kovinu. Čim se za njim zatvorila gvozdena kapija, probuši mu se guma. Ajd čovik, da promini. Povadijo četri štrofa, pa će metnit drugi točak, al nako neomakljan, keči nogom štrofove u kanalizaciju. Jedan od oni, koje je ličijo, sidi na zidu i smije se.

- Šta se ceriš budalo - bisno će Dr.

- Pa ja bi uzo po jedan štrof iz ostala tri i očo kući - ozbiljno uzvрати „budala”

- Vidi, vidi, - ushićeno će dr - a zašto si ti tu.

- E moj dr , nije problem što sam ja tu, već što si ti na slobodi.

- Lakše malo komšo! Oš kast, da smo mi svi ludi? Pazi malo!

- Daleko od tog. Većina vas je zaglupljena. Al ne brini. Posli Kosova, mi smo na redu.

**Bač Stipan**